

Grey Scale #13

DANES
PICTA
COM

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

SAPIEHOWIE

BIBLIOGRAFIA ODNOSZĄCA SIĘ
DO SAPIEHÓW Z WIEKU XVI,
XVII I XVIII.

ODBITKA Z XXVII TOMU „BIBLIOGRAFII KAROLA
ESTREICHERA“, OPRACOWANEGO

PRZEZ

STANISŁAWA ESTREICHERA.

KRAKÓW

DRUKARNIA UNIwersYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
POD ZARZĄDEM JÓZEFA FILIPOWSKIEGO.
1928.

SAPIEHOWIE

BIBLIOGRAFIA ODNOSZĄCA SIĘ
DO SAPIEHÓW Z WIEKU XVI,
XVII I XVIII.

ODBITKA Z XXVII TOMU „BIBLIOGRAFII KAROLA
ESTREICHERA“, OPRACOWANEGO

PRZEZ

STANISŁAWA ESTREICHERA.

KRAKÓW

DRUKARNIA UNIwersYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
POD ZARZĄDEM JÓZEFA FILIPOWSKIEGO.

1928.

SAPIEHOWIE

SARIEHOWE

SAPIEHOWIE

BIBLIOGRAFIA ODNOSZĄCA SIĘ
DO SAPIEHÓW Z WIEKU XVI,
XVII I XVIII.

ODBITKA Z XXVII TOMU „BIBLIOGRAFII KAROLA
ESTREICHERA“, OPRACOWANEGO

PRZEZ

STANISŁAWA ESTREICHERA.

KRAKÓW

DRUKARNIA UNIwersYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
POD ZARZĄDEM JÓZEFA FILIPOWSKIEGO.

1928.

01 : 92 (Sa pniehowe)

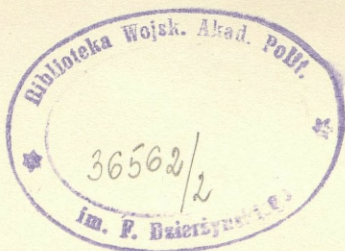
SAPTEHOWIE

WYDZIAŁ OŚWIATY
WYDZIAŁ OŚWIATY
WYDZIAŁ OŚWIATY
WYDZIAŁ OŚWIATY

WYDZIAŁ OŚWIATY
WYDZIAŁ OŚWIATY
WYDZIAŁ OŚWIATY
WYDZIAŁ OŚWIATY

WYDZIAŁ

WYDZIAŁ OŚWIATY

WYDZIAŁ OŚWIATY
WYDZIAŁ OŚWIATY
WYDZIAŁ OŚWIATY
WYDZIAŁ OŚWIATY

Ród Sapiehów, odgrywający tak wybitną rolę w dziejach Rzeczypospolitej, odznaczał się w długim szeregu swoich pokoleń zamiłowaniami literackimi. Żadna z wielkich polskich rodzin możnowładnych nie posiada też tak obfitej bibliografii. Wydał ten ród z pośród siebie już w w. XVI kilku dyletantów literatów, których prace zestawiam niżej. W wieku XVII może się poszczycić kilku wybitnymi pisarzami i mówcami; cały szereg młodych Sapiehów kształci się za granicą, głównie w Lowanjum i Ingolsztadzie; prowadzi też potem korespondencję ze swojemi mistrzami, jak np. Puteanem i Casaubonem; utrzymuje bliższe związki z poetami polskimi (Jan Stanisław Sapieha); pisuje i drukuje albo wywołuje prace sobie dedykowane. Wśród tych piszących Sapiehów można wskazać obok Jana Piotra

Sapiehy, starosty uświackiego, autora „Dziejów Marsa Krwawego“, lub obok Krzysztofa Sapiehy, autora „Tez politycznych“ — przedewszystkiem wielką postać Lwa Sapiehy, jednego z inicjatorów wydania Statutu litewskiego (1588) i autora tak mało znanego a tak doniosłego „Listu do Józefata Kuncewicza“. W wieku XVIII szereg piszących i popierających literaturę Sapiehów jest jeszcze liczniejszy. Organizują Sapiehowie teatru i przekładają sami sztuki (Michał Sapieha, Aleksander Sapieha); pisują poezję (Sapieha Kazimierz Nestor); zbierają biblioteki (Sapieha Józef); utrzymują archiwa; spisują i ogłaszają drukiem djarjusz swoje zajęć; wygłaszają mowy; prowadzą na wszystkie strony korespondencję. Jak w wieku XVII Lew Sapieha, tak znowu w w. XVIII góruje nad innymi Sapiehami Jan Fryderyk Łukasz, kanclerz wielki litewski, jedna z najcharakterystyczniejszych postaci epoki saskiej. Jego poglądy polityczne, jego pietyzm, jego manja antykwarska, jego zamiłowanie w retoryce — wszystko to czyni go postacią typową dla pierwszej połowy XVIII wieku, a jako taki

typ — osobistością zasługującą na dokładniejsze opracowanie ze strony historyków literatury.

Historykom literatury, a także historykom politycznym, dostarcza niniejsze opracowanie bibliograficzne druków Sapieżyńskich obszernego materiału. Sporo tu druków zgola dotąd nieznanymi, przez nikogo niewyzyskanych, że tylko wskazać jako przykład nader ciekawy „Djarsz podróży do Petersburga” Jana Kazimierza Sapiehy, starosty bobrujskiego a marszałka rosyjskiego. Zadałem sobie zresztą pracę zestawiając nie tylko druki sapieżyńskie, ale i wskazówki co do rękopiśmiennej spuścizny literackiej, pozostałej po Sapiebach, i uwzględniając w tym celu ważniejsze katalogi zbiorów rękopiśmiennych.

Bibliografia Sapiehów zawarta tutaj jest odbitką, co zaznaczono w tytule, z opracowanego przezemnie XXVII tomu „Bibliografii Karola Estreichera”. Dlatego uwzględnia tylko osobistości z XVI, XVII, XVIII wieku, a nie uwzględnia osobistości wieku XIX. (Co do wieku XIX należy szukać wiadomości w poprzednio wydanych tomach „Bibliografii Karola Estreichera”). Od-

VIII

syłacze podane przy nazwisku każdego z Sapiehów („obacz“) trzeba rozumieć jako odsyłacze do odpowiednich miejsc tomów XII — XXVII „Bibliografii“, względnie do tomów jeszcze dotąd nie wydanych.

Kraków w lipcu 1928.

Stanisław Estreicher.

SAPIEHA Aleksander, biskup Wileński, syn Fryderyka (1624 † 21 maja 1671). Acta synodi dioec. Vilmensis... Vilnae (1669) ob. Acta (w tomie XII str. 35).

— Podziękowanie J. W. Jmści Xdza Alexandra na Kodniu Sapiehy biskupa Żmudzkiego za biskupstwo Wileńskie królowi Kazimierzowi.

Swada Polska Ostrowskiego. 1745. t. I
267—270.

— ob. Karnicki Jan (Abrys 1670) — Kretzmer M. (Perillustri 1679) — Komorowski K. (1660) — Odpusty (1669) — Ossędowski (Cithara 1638) — Vernulaeus Nic. (1663) — Wołowicz Jan (Antistes magnus 1668) — Woronowicz (Acta 1669).

Krasz. Wilno II 508 str. — Wiszn. VIII 202. — Narbutt Tygodnik petersburski 1844 r. — Wizer. i roztrz. nauk. 1841 T. 58 str. 99—103 oraz 59 str. 141. — Encykl. kośc. XXIV. — Rzepnicki Vitae praesul. II 194 i 5. — Enc. pow. Org. T. 22 s. 38 i 9. — Kurczewski Kościół zamkowy wileń. 1908 I. — Rodowody Sapiehów s. 27. — Wołonczewski Biak. żmudzkie 1898. — Sapiehowie II str. 136 i III (1894) str. 515.

(**Sapieha Aleks. Kazimierz**) syn Mi-
kołaja a brat Krzysztofa i Fryderyka,
podkomorzy witebski, podstoli litewski.
(† w Padwie 1619). Epitaphium Ale-
xandri Casimiri Sapieha Dapiferi M.
D. Lit. Patavij in Italia.

— Epitaphium ejusdem Codnae.

Oba są w Ostrowski Suada lat. inscript.
1747 f. II 107—108.

— ob. Beroaldus (1612) — Puteanus
E. (Epistolarum 1617, 1641) — Sa-
pieha Fryd. — Saracinelli (1625).

Sapiehowie I (1890) str. 226—7. — Rygiel
Puteanus u. die Polen 1913. — Kot Sto-
sunki Polaków z uniwersytetu Łódzkiego (1927)
str. 17.

SAPIEHA Aleksander Michał, syn
Kazimierza, ur. 1730, od 1754 woj.
połocki, od 1762 hetman polny lit., od
1775 kanclerz w. lit. († 1793). Akces
Aleksandra Sapiehy. 1792. folio.

Zamojs.

— Głos w izbie sądowej. Alexandra
Sapiehy przy reassumpcyi Trybunału
1789 w Grodnie. fol. Warsz. Uniw.

— Mowa J. Oświeconego Xięcia
Imci Alexandra Sapiehy Kanclerza
Wielkiego W. X. L. przy reassumpcyi
Trybunału głównego W. X. L. po obra-
niu zgodnemi głosy za marszałka Koła
wielkiego r. 1789 d. 1 maja w Grodnie
miana 1789. fol. str. 2.

Branic.

— Mowa Jasnie Oświeconego Xię-
ęcia IMCI Aleksandra Sapiehy Kan-
clerza Wielkiego i Marszałka Trybunału
Głównego W. X. L. przy reassumpcyi

kadencyi wilenskiej miana. Roku 1789.
Miesiąca 9bra 15. Dnia. fol. 2 k.

Kreśli w górnolotnych słowach obowiązki
sędziowskiego urzędu. Akad.

— Mowa J. W. Imci Pana Sapiehi
Marszałka Wielkiego Trybunału Głównego W. X. Lit. miana przy limicie
Trybunału 1763. w 4ce, 4 k.

Zarazem: Mowa Wysłoucha pisarza Tryb.
Głów.

Urywek z gazety, datowany z Mińska 15
Marca. Mówi, iż rekognicyą winien kró-
lowi, że go w pierwiastkach lat jego na
ten Namiestniczy władzy stopień wpro-
wadził, porwał się do aplikacyi pracy
w wieku i dni jego początkach.

Jagiell.

— Mowa... 15 kwietnia 1790 r.
w Wilnie przy limicie kadencyi Wil.
1790. folio, k. 2.

Czapski.

— Mowa... Roku 1789. Miesiąca
7bra 30. Dnia. Przy limicie kadencyi
Grodzieńskiej miana. fol., 2 k.

Dziękuje kolegom i żegna ich ustępując ze
względu zdrowia.

Akad. — Warsz. Uniw.

— Mowa J. W. J. Mci Pana Ale-
xandra Sapiehy Połockiego Wdy Het-
mana Polnego Lit: na Senatus Consi-
lium miana, Roku 1672 [zamiast 1762].
(B. m. dr.). folio, k. nlb. 2.

O dobytciu broni w Izbie. O złej monecie.

Czapski. — Krasińs.

— Odpowiedź Ze Strony W. Alexan-
dra Xiążęcia Sapiehy Woiewody Połoc-
kiego Hetmana Polnego Lit: w Sprawie
z Józefem Dawidem Wertemberg w Są-

dzie Kommissyi od Stanów Rzeczypospolitey wyznaczonym mianey. fol., k. 4.

Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

— Replika JO. Xcia Sapiehy Wwdy Połoc. Hetmana póln. W. X. Lit. na odpowiedź Wertemberga żyda, Berontha Lebmana prezentującego (ok. 1775). fol., ark. E₂.

Z notaty Przyłęckiego.

— Replika ze str. JO. Xięcia Sapiehi Kanclerza W. W. X. Littgo na przeciw JWW. Przeździeckim z dokładem ich Opiekunów, Marcinkiewiczowi Sędziemu, Kamińskiemu y wszystkim stronom. (Wilno 1785). Bez m. fol., sygn. K₂.

Jagiell.

(Sapieha Alexander Michał). Na dzień Imienin JO. Xiąż. Jmci Alexandra Sapiehy Kanclerza W. W. X. L. Oda. W Warszawie 1791. w drukarni M. Grölla. w 4ce, 1/2 ark.

Notata Jochera.

— Grstulatio Illustrissimo Excell. Domino D. Alexandro etc. Comiti Sapieha Palatino Polocensi ex occasione primi ad suum Palatinatum ingressus, a devinctissima magno fundatricis domus Nomini Prov. Lit. Schol. Piar. facta anno 1755. Vilnae typ. Academ. fol., 8 arkuszy.

Krasz. Wil. IV 286 str.

— Do JO. Xiążęcia Jegom. Alexandra Sapiehy Kanclerza Wiel. W. X. Litt. od Konwiktu Szlacheckiego Wilenskiego XX. Scholarum Piarum. fol., 1/2 ark.

Notata Jochera.

— Do Jaśnie Oświeconego Xiążęcia Imci Alexandra Sapiehy Kanclerza Wielkiego, y marszałka trybunału Głow: W. X. Lit: Kawalera orderów polskich S. Jędrzeia etc. przy rozpoczęciu Kadencyi Wileńskiej wiersz od XX. Piarów litewskich 1789. 9bra 15. W Wilnie w drukarni J. K. M. y Rzeczypospolitey S. P. fol. k. 4.

Bibl. Tyszk. w Czerw. Dworze (zniszczona w r. 1919).

— Do Jasnie Oswieconego Xcia JMCI Alexandra Sapiehy Kanclerza W. X. Lit. Kawalera Orderow polskich i s. Jendrzeia. Po złożeniu Łaski Trybunału W. X. Lit. w dzień Imienin. W Warszawie 1790. w 4ce, k. 4.

Zaczyna: Rok temu Xiąże minął, gdy stawiąc (tak) przykłady Wielkich Oyczyzny mężów, liczyłem twe Dziady. I domu twego czynów łańcuch ciągnąc długi, Skazałem, że ich umiesz odżywiać zasługi. — Autorem jest zapewne M. Wolski, który napisał podobny wiersz w r. 1789 (obacz).

Bran. — Ossol. — Tyszk. w Czerw. Dworze.

— Polecenie Władzy nad Woy-skiem Litewskim Xięciu Alexandrowi Sapiezie Woiewodzie Połockiemu Hetmanowi Polnemu W. X. Litewskiego. fol., k. 1. Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

— *Viae ad honores rationesque amplissimi de animis liberorum patriae civium perpetuiq. triumphii illustrissimae Sapieharum familiae communes, ingrediente palatinam Polceiae urbem illustrissimo excellentissimo D. D. Alexandro Sapieha comite in Bychow, Za-*

śław, Druja, Dąbrowna, Hory, Horki, et Łojow, equite Aquilae albae, liberis nuper civium suffragiis electo palatino Polocensi, à Collegio Pollocensi et universa provincia Litvana Soc. Jesu, immortaliter illustrissimae suae familiae addicta, populo ad triumphum congregato propositae An. 1755. Vilnae, Acad. S. Jesu. folio, 10 ark. nlb. (sygn. K₂).

Dedykacja Alex. Sapiesze prozą.

Ob. Sapiehowie III 367.

Branic. — Zieliński.

— Illustrissimo atque Excellentissimo Domino D^o Alexandro Sapieha, Comiti in Bychov etc. Casimiri et Carolinae de Radiviliis Filio etc. etc. Urbem Provinciae suae Principem ingredienti Palatino Polocensi Coll. Polocense S. J. Bez wyr. r. (około 1755). fol. ark. 10.

— Wielkie w Imieniu JO. Xiążęcia Jmi Alexandra Sapiehy na Wysokich Lit: Szkudach, Bychowach, Borkotabowie, Dąbrowie, Zelwie, Dereczynie, Czerlonie, Druj, Czerei, i Sapiezynie, Hrabi, Wojewody Połockiego, Hetmana Polnego W. X. Lit. Polskich Orła białego y St. Stanisława ord. Kawalera z wyrokow Bogow ogłoszony a przez życziwego domu sługę, przy doroczny wielkich Imienin uroczystości do wiadomości publiczney nieśmiertelney sławy podany. Dnia 3 Maja 1770 Roku. Gedani Typis Joan. Frider. Bartels 1770. fol., str. 36.

Ossol. — Zieliński.

— Mowa przy powitaniu w Antokolu Jaśnie Oświeconego księcia Aleksandra Sapiehy, kanclerza W. y marszałka trybunału głównego W. X. L., kawalera orderów Orła Białego, św. Andrzeja, św. Stanisława i Huberta, przez jednego z księży Trynitarzów miana. Roku 1789 d. 22 listopada. Bez wyr. m. dr. w 4ce, k. 5 nlb. Jagiell.

— Ode ad Illustrissimum ac Excellentissimum Dominum Alexandrum Comitem Sapieham Palatinum Polocensem... nomine Coll. Viln. Sch. Piarum A. 1763 Mense Aprili. Vilnae, ex typographeo Schol. Piarum. fol. $\frac{1}{2}$ ark.

Notata Jochera (zapewne z bibl. wileń.).

— Początek y koniec Kadencyi Grodzieńskiej... za sławney laski J. O. X. Jmc. Alexandra Sapiehy Kanc. W. Marsz. Główn. Trybunału W. X. Lit. R. 1789. w 4ce, ark. sign. L (str. nlb. 82).

Krasińska. — Wilno.

— Sprawa JO. Xcia Jmci Alexandra Sapiehi Kanclerza W. W. X. Litt. Pana a W. JP. Hyacynta Kości Pułkownika Woysk Litt. Pełnomocnego Plenipotenta przeciwko WJP. Tadeuszowi Wankowiczowi Czesznikowi Wdztwa Mińskiego i JP. Michałowi Łastowskiemu Ekonomowi Mielezskowskiemu. B. m. (Wilno 1782) fol. syg. A — F₂.

Szło o sumę 160000 złotych, które Wankowicz dał r. 1760 na posesję dóbr Mielezskowice, także o wojtostwo Radoml.

Por. Summarjusz — Wertheymber.

Jagiell. — Warsz. Uniw.

— ob. Cicero (1770) — Claus Antoni (Scypiona 1751) — Experyment (1789) — Golański Filip Nereusz (1790) — Jabłonowski Józ. Alex. (1742) — Kognowicki Kaz. (Życia Sapiehów 1790) — Konfederacya (1792) — Korona (1751) — Kurzewski Ign. (Wiadom. 1777) — Lillo (1778) — Lubomirscy — Łopott K. (Do 1789) — Marewicz W. Ignacy (Miłość 1787, Satyra 1790, Dorywcze zabawki 1788) — Paprocki Franc. (Woyny znaczniejsze 1763) — Petita — Potocki Piotr i Krys. (Produkt 1780) — Potkański Franc. (Mowa 1757) — Protestacya (1793) — Protokół (1792) — Summaryusz — Sapieżyna Magd. — Vertot Aubert (Historya rewolucyi 1753) — Wertheymber — Wolski Mik. — Wzmianka — Zalecanie (1793).

Jego listy z r. 1771—4 obacz Korzeniowski w Arch. lit. t. XI str. 364 (tak samo jak innych Sapiehów).

O jego teatrze (w Rożanie) obacz Bernacki Teatr (1925) II 202 i passim, oraz Windakiewicz Teatr polski 1921.

Korzon Wewn. dzieje VI 382. — Smoleński Konf. targ. 1903 (passim). — Finkel Bibl.

III. — Sapiehowie III (1894) str. 355—391.

SAPIEHA Aleksander Paweł, syn Kazimierza Pawła, marsz. nadw. lit. (od 1692) i wielki lit. (od 1698—1704) (zmarł 1734). Mowa JW. JMP. Alexandra Sapiehy Marszałka W. W. X. L. oddając od tronu pieczęć wielką W. X. L. JO. Xięciu Jmści Michałowi Wiśniowieckiemu 1720.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 t. I 3—4.

(**Sapieha Alex. P.**). Epitaphium Alexandro Sapieha, parenti optimo posuit Josephus episcopus Diocoesariensis.

Swada Polska Ostrowskiego II 1747 f. Inscript. p. 129—130.

— ob. Besseusz (Heraklit 1694) — Czermieniewski Ant. (Strzały 1728) — Taczalski (Aron 1730).

Sapiehowie III (1894) str. 94—5. — Feldman Polska w dobie wojny półn. 1925 s. 276. — Tyszkiewicz Wiad. hist. str. 104.

Sapieha Aleksander, syn Józefa (ur. 1770 † 1812) ob. Bibl. XIX wieku (tom IV str. 180).

Sapiehowie III 422. — Korbut Liter. II 286. — Dębicki Puławy III. — Chmielowski Hist. lit. III. — Franczew Pol. Sławianowiedzenie str. 78—100. — Krzemiński w Sto lat I.

Sapieha Andrzej, syn Pawła, wojewódzie nowogr., podczaszy lit., wda smoleński († 1614) ob. Kobiernicki M. (1589) — Pancera (Ecloga 1565) — Paszkowski M. (1616) — Radwan (Radivilias).

W dziele Radwana zamieszczone jego: Sława na szcz. zwycięstwo Mik. Radziwiłła pod Kesią 1578.

Nie zna tego autor „Sapiehów“ (Gorczałak), przedrukowując w tomie III 366—7 jego relację z bitwy pod Kesią (po białor.), wyjętą z Metryki lit.

Świecki Hist. pam. II 65. — Enc. Org. XXII 938. — Paproc. Herby s. 847. — Siercz. Obraz. II 160. — Sapiehowie I 128—138. — Juszyński. Dykc. — Wielewicki Diarium I.

SAPIEHA Antoni Kazimierz, syn Jerzego, kasztelan Trocki, staros. Merecki.

(† w maju 1739). List kondolencyjny do Xżny Maryi de Bouillon 1737.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 I 4 str. 47.

— ob. Misztold Ant. Aloj. (Historia domus 1724) — Sapieha Lew (Sol in Leone 1724).

Sapiehowie III str. 173.

(Sapieha Benedykt August) syn Michała Józefa († 1730). Gloria succedens patri in teneriore alcida affinis polo Poloniae atlanti suffecto, illustrissimo Benedicto Augusto Sapieha, palatinidi Podlachiae, magno progenitori suo in capitaneatum Mielnicensem succedaneo. 1730.

Cytowane w dziele Sapiehowie III 326.

SAPIEHA Benedykt Paweł, podskarbi litewski († w Berlinie w sierpniu 1707). List do Jana Fryderyka Sapiehy donosząc że król Stanisław konferował mu Referendaryą W. X. Lit. 1707 r.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 4, 56.

— Mowa dziękując za Laskę Poselską na elekcyi króla Jmci Jana Trzeciego.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 173.

— Mowa dziękując królowi Jmci Janowi Trzeciemu za Podskarbstwo W. X. Lit.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 367.

— Mowa.... gdy do Szopy Ordo Equestris przychodził.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 173.

— Summaryusz liczby Jaśnie Wielmożnego Jegomości Pana Benedikta Pawła na Czerei Sapiehy, podskarbiego,

wielkiego pisarza ziemskiego W. X. L., oszmiańskiego, roslawskiego, retowskiego, olkinickiego etc. etc. starosty tak z retent agrariarum contributionum począwszy od pogłównego Seymu Grodzieńskiego ex an. 1678 aż do pogłównego ratami trzema na Seymie drugim Warszawskim in an. 1685 także z podatków extraordinarynych wszystkich tych uchwałintus specyfikowanych przydawszy retenta ex Senatus consilio za uniwersałami J. K. M. in an. 1687 ad an. 1689 na lat 2 a potym ab anno 1689 ad annum 1691 także na lat dwie prorogowanych. In super z podym 26. na Seymie an. 1690 za nowemi abiuratami, także y z podatków extraordinarynych na tymże Seymie uchwalonych z nich zaś do Skarbu Rzeczypospolitey W. X. L. wniesionych y wydanych pieniędzy. Ad productum na Sevm przeszły in anno 1692 die 31 Decembris w Grodnie przypadający a za nie doyciem onego na Sevm terazniejszy w Warszawie die 22 Xbris anni 1693 złożony. Sporządzony. fol., k. 11.

Jagiell.

— ob. Cieciszowski Tom. — Kuncewicz J. — Lubomirski Stan. Herakl. — Sapieha Franciszek Karol (Occasus 1680) — Sapieha Kaz. Jan — Statut litewski (1691) — Vindex Christianitas (1686).

Kształcił się w Lowanium, o czem Kot Stosunki Polaków 1927 str. 23.

Dużo aktów do niego się odnoszących ob. Katalog ręk. Jag. nr. 3609; Kat. ręk. Ossol. II i III; Pułaski Opis rękopisów Kras. 1915 nr. 876.

Obszerniej mówi o nim Zawisza w swym Pamiętniku. — Przegl. pow. 1894.

Charakterystykę jego podają: Konopczyński w Hist. polit. (Enc. Akad. Um.) II 410, oraz Feldman Polska w dobie 1925 str. 275.

Sapiehowie III (1894) str. 1—11.

Sapieha Bohdan ob. Sapieha Teodat.

Sapieha Christianus ob. Krasnodomski Łuk. (Disputatio 1608).

Sapieha Fiedor, podkom. wit. ob. Biblia (N. Zawiet 1623).

Nie wymieniony w dziele: Sapiehowie?

Sapieha Florjan, syn Jana Piotra († 1637) ob. Heidenstein J. (Manip. 1622).

Sapiehowie II 76. — Z córką R. Heidensteina był ożeniony Andrzej Sapieha.

SAPIEHA Franciszek Antoni, syn Jana Kazim., Cysters. Cud zakonności Bł. Stanisław Kostka przy konkluzji wieczornego nabożeństwa panegirycznym kazaniem w bazylice Kaliskiej WW. OO. Soc. J. ogłoszony przez W. B. Franciszka Antoniego Sapiechę professa łódzkiego zakonu Cysterskiego r. p. 1724 d. 19. listopada z dozwoleńiem JW. JMé X. prałata swego. W Kalissu w drukarni Coll. Soc. J. folio, 4 arkusze.

Na odwr. str. tyt. herby Sapiechów i pod niemi 8 w. łac. — Przypisał prozą pol. Janowi hr. na Lachowiczach i Sapieżynie Sapiesze, Staroście Bobrujskiemu ojen swemu. Dzików. — Warsz. Uniw.

(Sapieha Franciszek Karol). Occasus in aurora seu mors praematura Perillustris Domini D. Francisci Caroli in Czereia Sapieha Thesauraridae Magni et Notaridae M. D. L. Retoviensis etc. Capitanei. Inter lugubres funeris ceremonias Panegyrica comploratione adumbrata. A Sapiehano Collegio Brestensi Soc. Jesu Anno ab Increati solis exortu M.DC.LXXX. Vilnae Typis Academicis Soc. Jesu. 1680. fol., ark. F₂ (kart 13).

Ded. ad Bened. in Czereia Sapieha magn. thesau. et notar. lithuan. (prozą i wier.).
Zmarł w ósmym roku życia.

Sapiehowie III 110. Jagiell. — Ossol.

SAPIEHA Franciszek Stefan, koniuszy W. X. Lit. († 1686). Mowa JW. Jmci Pana Franciszka Sapiehy Koniuszego W. X. Lit. Marszałka na ten czas Poselskiego, witając króla Jmci Jana Trzeciego z Izbą Poselską w Grodnie 1678.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 363. —
Niesiec. VIII 253.

— Mowa po skończonym szczęśliwie Seymie żegnając Króla Jmci 1678.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 365.

(Sapieha Fr. Stef.). Epitaphium Francisci Sapieha Praefecti Stabuli M. D. Lit.

Swada Polska Ostrowsk. II f. inscrip. str. 99.

— ob. Cieciszowski (1659) — Dunin Piotr (Kazania 1700) — Lubomirski Stan. Herakl. — Mazurkiewicz Valent. Joan. (Pharus 1672) — Wojewodzki

Paweł Jan (Philtrum 1672) — Załuski Andrzej (Kazanie 1684).

Sapiehowie III 11—19 i 520. — Kot Stosunki Polaków z uniwersytetu łódzkiego. 1927 str. 24.

SAPIEHA Franciszek Xawery Michał, syn Ignacego, krajczy W. X. L. od 1791 wojew. smoleński, potem mercecki († 1808). Głos Xawerego Sapiehy posła Wołyńskiego na dniu 27 października 1780. W drukarni P. Dufour. fol., kart 3.

Dzików. — Ossol.

— ob. Bujalski Bonawent. — Pierozynski Leon — Kochański Dom. (Prawdy 1760) — Przyłuski (Wypis).

Sapiehowie III (1894) str. 352.

Sapieha Franciszek Ksaw. Michał († 1766) ob. Sapieha Michał.

SAPIEHA Fryderyk, syn Mikołaja, star. Grodzieński, wojew. Mścisławski († 1650). Mowa W. Jmści Pana Fryderyka Sapiehy Wojewodzica Witebskiego po wykonanej przysiędze na Podkomorstwo Włodzimierskie za przywilejem Królewskim, dziękując Nobilitacji na Sejmiku pro collatis suffragiis na ten urząd.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 371.

— ob. Beroaldus (1612) — Ciechanowicz Albertus (Symphonia nuptialis 1636) — Konstantynowicz Józef (carmen) — Puteanus E. (w Epistolarum 1617, 1641) — Vernulaeus Nic. (Rhetorum 1663) — Orański Woyna Pachomiusz (Zwierciadło 1645).

Kygiel Puteanus u. die Polen 1913. — Sapiehowie II 96—109.

SAPIEHA Jan, syn Fryderyka, starosta owrucki, pisarz polny kor. (ur. około 1618 † 1664). List Jana na Kodniu Sapiehy, Pisarza polnego koronnego do króla Jana Kazimierza dziękując za buławę polną W. X. Litew. post tragica fata Gosiewskiego Podskarbiego W^o W. X. Lit. sobie konfelowaną pisany proxime ante obitum z Zorawna 1664.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 4, str. 53.

— ob. Putkowski ks. (1703) — Sapieha Fryd. — Sarbiewski Kaz. (Scipio 1645) — Schröder J. (1653) — Sobieski Jak. (Oddawanie 1642) — Tupik Stan. (1667) — Wojsznarowicz (Orator 1648).

Sapiehowie II 123.

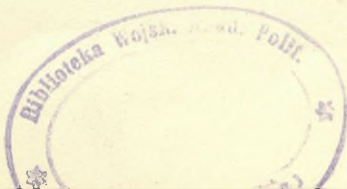
(**Sapieha Jan**), wojewodzie Witebski, syn Mikołaja i Anny Wiszniowieckiej. Epitaphium Joannis Sapieha Palatinidae Vitebscensis.

Ostrowski Suada lat. Inscript. 1747 f. II str. 108.

(**SAPIEHA Jan Ferdynand**), podczaszy W. X. L. (1630 † 1659 d. 27 marca). Epitaphium Joannis Ferdinandi Sapieha Pincernae M. D. L. Codnae.

Ostrow. Suada lat. Inscr. 1747 f. II, str. 111.

SAPIEHA Jan Fryderyk Łukasz (syn Kazimierza, ur. 1680, sta brzeski, kaszt. trocki, marsz. Tryb., od r. 1735 kancelarz w. lit., † 1751). Adnotationes Historicae De Origine. Antiquitate, Excellentia, Heroici Ac Celeberrimi In Regno Poloniae Ordinis Equitum Aquilae Albae.

Per Sacram Regiam Majestatem Orthodoxam Augustum II. è diversis revolutionibus Vindicati nec non Circa Initia Praesentis Saeculi ad amplissimū praecipui Honoris splendorem intra & extra Regnum Sublimati Authore Joanne Frederico S. R. I. Comite in Kodeń Sapieha Castellano Trocensi, Praefecto cum Jurisdictione Palatinatūs Brestiensis, Mareschalco Supremi Tribunalis Magni Ducatūs Litvaniae, ejusdem Ordinis Equite. accessit Corollarium celebriores in Christianitate Ordines nunc vel olim florentes succinctè enumerans. Coloniae apud Adamum Cholinum 1730. w 4ce, k. nlb. 32, str. 346 (sygn. Uu₂) i k. nlb. 8.

Druk, w rzeczywistości w Warszawie, w drukarni S. J.

W niektórych egzemplarzach np. Jagiell. jest na tytule data 1729 (nie 1730).

Na odwrocie tytułu wiersz: In heroicū monile Aquilae albae; poczem na osobnej karcie rycina z podpisem Surmackiego, o której niżej. Następuje na 11 stronach dedyk. Augustowi II, z pochwałami dla niego i dla syna (Dat. 1 febr. 1730).

Poczem: Discursus prael. de equitibus, w którym wywodzi historję rycerstwa od czasów rzymskich i od zakonów średniowiecznych. Opisuje obszernie obrzęd pasowania na rycerza wedle kronikarzy średn. (Jan Salisb.). Na karcie G₄ przechodzi do Polski i sławi różne polskie, magnackie rodziny. — Poczem wylicza autorów zużytkowanych w tem dziele. — Wreszcie idzie spis rozdziałów (Syllabus).

Właściwa treść składa się z XII rozdziałów i z Corollarium. W rozdz. III i IV udowadnia, że „zakon“ (ordo) Orła Białego

jest w Polsce prastary, a przez Wład. Łokietka został r. 1325 „reinstitutus”. Poczem przechodzi jego historją w Polsce. W rozdz. VIII o pasowaniu na rycerzy na rynku krak. w dniu koronacji. W rozdz. X o wskrzeszeniu ordinis przez Augusta II. W rozdz. XI spis żyjących członków Zakonu Orła (equites) w Polsce, Saksonji oraz „extra regnum”. Tu wymienieni Maur. Saski, Jerzy Saski i Rutowski, jako nieprawi synowie króla. Dużo Rosjan. — W Corollarium wylicza cenniejsze zakony rycerskie (str. 221—346).

Na końcu na 2 k. nlb.: De Pileo, Ense et Rosa (dodatek z pism Załuskiego) — wierszyk ad Zoilum — oraz na 6 k. Index ordinum i Errata.

Do dzieła dodanych jest 11 rycin Surmackiego, a mianowicie: 1) Po tytule rycina przedstawiająca łańcuch z orderem Orła, u góry korona, pod nią herb Polski, Litwy i dynastji, z napisem: Pro Fide, Lege et Grege. 2) Poczem w tekście ryciny: Lech, vetust. sigillum majestaticum, Przemysław I (tu zużytkował Surmacki starą pieczęć), Łokietek, Wład. IV, collare seu torquis equitum, krzyż Orła, gwiazda do niego, eques modernus ordinis (zapewne portret samego J. F. Sapięhy?), wreszcie Torques variorum ordinum. — Wszystkie ryciny prymitywnie wykonane.

Przedruk obacz w Suada Ostrowsk. 1747 II f. 6, str. 32—118.

Katalog Wildera z r. 1914 (cena 15 rs.). Akadem. — Branic. — Chrept. — Czartor. — Czetwert. — Dzików. — Gdańska miej. — Jagiell. — Krasień. — Ossol. — Przeźdz. — Raczyńs. — Uniw. lwows. — Zamojs.

— Annotacye Historyczne O Początku, Dawności (sic), Znacności, Heroicznego Y Wielce Sławnego W Krolestwie Polskim Orderu, Kawalerow

Białego Orła Przez Najjaśniejszego Krola JMci Augusta II. z rozmaitych Rewolucyi Windykowanego Y Okolo Początkow Terazniejszego Wieku Do naywspanialszego przedniey Godności splendoru w Polszcze y obcych Krajach Wywyszzonego Pracą J. W. J. M. P. Jana Fryderyka S. P. R. Hrabi na Kodniu Sapiehy, Kasztelana Trockiego, Starosty Brzeskiego, Marszałka Trybunału Głównego W. X. L. z przydatkiem Inne Przednieysze w Chrześcijaństwie Ordery teraz y niegdy kwitnące krotko opisującym Zebrane A zaś od Adama Chodkiewicza, Błudeńskiego, Dangeliskiego, Wielońskiego Starosty z Łacińskiego Języka Przetłumaczone. W Warszawie Typis Collegij Regij Soc: Jesu, 1730. w 4ce, k. 3, str. 244, k. nlb. 6 i 13 tablic.

Na odwrocie tytułu 8-wiersz: Na Kawalerski Kleynot Białego Orła. Poczem rycina z herbem Sapiehów i orderem orła na wstędze, otaczającej herb (ale inna jak w łac. wydaniu, bez podp. rytownika). Poczem dedykacja Sapiesze przez Chodkiewicza. Następnie przekład ded. Aug. II i przekład dzieła. Na ostatnich kartach Registr i Omyłki.

Przed tytułem jest piękna rycina: Augustus II Rex Poloniae, M. B. sc. — Tenże sam rytownik rytował sztych przedstawiający J. X. Sapiehę, z datą 1730. — Nadto dodane są ryciny J. Surmackiego, te same, co w wydaniu łacińskim, z odnośnikami do kart wydania łac.

W egz. Akad. wlepione piękne ex libris J. Fr. Sapiehy, symbolizujące jego działalność jako uczonego i kanclerza (metrica,

Vol. legum) z datą 1736 (kancl. został 1735). Zapewne rytował je ten sam M. B. — Najprawdopodobniej oznacza to M. Bernigerotha?

Niesiec. IV 36. — Bentkows. II 668—9.

Akad. — Czapski — Czartor. — Czetwert. —

Jagiell. — Krasinś. — Przeźdz. — Zamoj.

— Copey. Schreibens so der junge Printz Sapieha an seinen H:n Vater den Littauischen Cron-Gross-Schatzmeister d. 1 Maji s. n. 1703 aus Pultusk geschrieben. w 4ce, str. 4.

Podskarbin nadwornym litewskim był w r. 1703 Kazimierz Wład. Sapieha († 27 grudnia 1703). Jego synem był Jan Fryderyk.

— Hystoria Przezacnego Obrazu Kodeńskiego, Przenaydostoinieyszey Panny Maryi, Świętemu Grzegorzowi Wielkiemu Wlubionego, De Guadeluppe Nazwanego. Od Urbana Osmego Papieza Jaśnie Wielmożnemu Mikołajowi Hrabi S. P. R. na Kodniu Sapieze Kastellanowi Wileńskiemu a na ow czas Chorążemu Wielkiemu W. X. L. W Roku 1635. ofiarowanego, w Kosciele Infułackim S. Anny w Dyecezyey Łuckiey, Woiewodztwie Brześciańskim, wielce słynącego, Tudziesz Reliquii SS. Bożych tamże złożonych, z Dowodow Authentyecznych y Poważnych Authorow niżej położonych wyczerpuiona, y wierszem Polskim krotko wywiedziona z przydatkiem opisania Miasta, y różnych Fundacyi Kodeńskich, Przez X. Jakuba Walickiego Altarystę Kodeńskiego. Cum permissu Superiorum. [Tu Pegaz]. Tho-

runii apud Johan Christian Laurer. M.D.CC.XX (1720). w 4ce, k. tyt., k. 4, str. 207 i k. 2.

Na odwr. tytułu herb Przebendowskich.

Część I dedykowana bisk. J. Przebendowskiemu, poczem jego aprobata i wiersz polski, z datą 1718. Po dedykacji sztych z obrazu M. B. (ten sam co w edycji łac.) in folio.

W części tej mamy najprzód wierszowaną historję obrazu. W niej opisane grzechy Mikołaja Sap. (wedle „tradycyi od Mikołaja zostawionej“). Potem pokutował za nie, a między innemi objawami tej pokuty wymienienia autor świętokradztwo (zabór obrazu) i zerwanie sejmku, na którym „przeciwnie duchownym kowano prawa“, za co mu poseł papieski podziękował. Cały ten wiersz nader charakterystyczny dla etyki czasów saskich, opartej na powierzchownej bigoterji. Autorem wiersza jest zapewne ks. Walicki, który wierszował część IV dziełka, ale materiału dostarczał mu Sapieha, jak widać z przebijającej w wierszu erudycji, bardzo dla Sapiehy charakterystycznej. Poczem na str. 13 fragmenta z pism autorów, którzy pisali o tym obrazie. Na str. 23 dyplom bisk. Bog. Radoszewskiego z r. 1636, poczem szereg inskrypcji z wotów, zawieszonych na obrazie.

Od str. 39 „Hystoryi cześć wtora“ z osobnym tytułikiem i z herbem Sapiehy na odwr.; dedykowana Kaz. Janowi Sapieże, woj. wil. Dedykacja nie oznaczona liczbami, ale odpowiada stronom 41—46.

Rozpoczyna część drugą opis m. Kodnia. Na str. 48 i nast. wywód Sapiehów od Witi-nesa. Na str. 54 i nast. dokument Jana Sapiehy wojew. podl. z r. 1513, zakładający Kodeń. Potem dokum. Pawła Sapiehy, woj. nowogr. (1522), Zygm. Aug. itd.

Od str. 67 „Część trzecia“, dedyk. na 4 k. J. Fryd. Łuk. Sapieze. W dedykacji dużo materiału do historii Sapiehów (między innymi o wyrzeczeniu się kalwinizmu przez Lwa Sapiechę). Na str. 79 opis kościoła w Kodniu i fundacji. Rozpoczynają napisy z nagrobków Sapieżyńskich: Na str. 80 nagrobek Iwana Symonidae. Na str. 85 Pawła Iwanidy Sopihy. Poczem materiały do uposażenia kościoła: rozgraniczenia dóbr, prawa kahału na wyderkaś (z r. 1698) i inne dokumenty charakterystyczne dla roli kahałów jako banków pożyczających pieniądze, erectio eccl. hospitalis (str. 134), dokument Mik. Sapiehy z r. 1628, nadania dla plebanji i inne fundacje.

Od str. 193 Część czwarta pt.: „Hystoryi Zamordowania Dziecięcia Chrzescianskiego przez Zydow Kodenskich. Część Czwarta“, z dedyk. Wład. Josefатовi Sapieze, woj. brzesk. Tu od str. 197—205 idzie wierszem: „Opisanie okrutnego przez Zydow Kodenskich zamordowania, Dziecięcia Chrzescijańskiego“. Chodzi o Macieja Łukaszewicza, zamordowanego w r. 1698. Kończy:

Słowo w słowo tu kładę by każdy zwazywszy
Przyznał iezli nad Zyda iest kto obrzydliwszy.
W przedmowie X. Walicki mówi wyraźnie
o swoim autorstwie wiersza.

Poczem idzie Inskrypcya nad ciałem dziecięcia
w kościele Kodeńskim.

Na str. 207 drzeworyt Temidy, z podp. Brühl
Lipsie (sic). Wreszcie Reiestr Materyi
i Omyłki (2 k. nlb.).

Poza dwoma wierszowanemi ustępami całość
nosi piętno poglądów, stylu, erudycji i za-
miłowań Kancelerza lit. Zdecydowałem się
przeto umieścić ją pod jego nazwiskiem,
obok innych jego prac o obrazie. — Do-
daje wreszcie, że rękopis tej pracy jest
w bibl. Kras. (por. Pułaski Opis ręk. 1915
pod nr. 858).

Przekład łac. pt.: *Compendium historiae imaginis... ab Innoc. XIII anreis coronis... in latinum translatum 1746* — jest zamieszczony w *Swadzie Ostrowskiego II 6 Historica*, str. 1—31.

Świecki Hist. pam II 258. — Jocher 8858. — Niesiecki IV 452. — *Zał. Bibl.* 79. — Jęczyń. Dykejon, II 298.

Akad. (fragm.) — Czartor. — Jagiell. — Krasinś. — Ossol. — Uniw. lwow. — Wileńś.

— *Monumenta Antiquitatum Marianarum in imagine vetustissima vulgo Gregoriana a S. Augustino Romano depicta Integerrimae Virginis Deiparae de Gvadalupe Codensis augusta origine, & devoto cultu fidelium gloriosissimae, laureatis Martyrum, variorumq; Caelitum; exuvijs circumdatae, á Joanne Friderico Luca, Comite Sapieha, Castellano Trocensi Capitaneo Brestianensi, ex Archivis Ecclesiae Praepositalis Infulatae sub titulo Divae Annae ejusdem loci, tum Domûs suae authenticis documentis, & selectorum authorum testimonijs. excerpta, ac opere bipartito digesta. Pars prima. Typis Coll: Regij Varsav: Soc: Jesu. An. D. 1721. folio, k. 1 nlb., str. 136, k. nlb. 18, str. 153 i 1 rycina.*

Przed tyt. właściwym tytuł skrócony: *Monumenta antiquitatum Marianarum Pars Prima Anno Domini 1721.*

W niektórych egzemplarzach na czele portret autora z podpisem M. B.(ernigeroth).

Dedyk. Innocentemu XIII. (Tu o stosunkach Lwa Sapiehy z Leonem X 1604, o chorągwi św. Kazim., o Kuncewiczu, o Mik. i Alex. Sapiebach, o Contich i Frangipanich; —

dużo erudycji). Ded. powyższa jest przedrukowana w Suadzie Ostrowskiego II 68. Na str. 135 Approb. Przebendowskiego. — Potem: Syllabus capitum, Errata, Authores ad hoc opus adhibiti, list Innoc. XIII (widocznie później dodrukowany) wraz z listem kapituły watyk. z 28 maja 1723 (razem 2 k.), wreszcie Antelogium ad Lectores, Omissa.

W tekście (po str. 134) dodana duża rycina (podw. folio) M. Boskiej kodeńskiej, datow. 1707. U dołu: Bernigeroth sculps. Lips.

Wedle wywodu w tekście obraz ma pochodzić pośrednio od św. Łukasza, który wyrzeźbił statwę M. Boskiej, a św. Augustyn miał ją wymalować (depingere). W rozdz. XIV opisuje, jak Mik. Sapieha, chorąży w. lit. przekupił kustosza bazyliki i wywiózł obraz w r. 1636 do Polski (motyw powieści Z. Szczuckiej!).

Na tem kończy się tom I.

Część II:.. Pars Secunda Typis Coll Regij Varsav: Soc: Jesu. An. D. 1721 folio. k. 2 nlb., str. 66, str 1 nlb., 1 lb. str. 155—160 (sic, bo liczb. mylne) str. 8—184 (str. 183 wydrukowana 173)

Dedyk. Augusto II; przemawia imieniem całej Sapiehana Domus, wówczas Augusta popierającej. Poczem na 1 str. Carmen invitorium i dalszy ciąg historii obrazu w Polsce. Opisuje tu Kodeń i okolice.

Jocher 8859.

Akad. — Chreptow. — Czartor. — Dzików. — Jagiell. — Krasinś. — Ossol. — Zamoj.

— Monumenta Albo Zebranie starożytnych Ozdob Przenajświętszey Bogarodzicy Panny Maryi W dawnym wielce Obrazie, Kodenskim De Gwadaluppe rzeczonym, z Rozkazu S. Grzegorza Wielkiego Papieża, Ręką B. Augustyna

Rzymskiego odmalowanym Oryginalną
 zacnością, Y pobożną wiernych rewe-
 rencyą wślawionym, Tudzież Heroiczną
 Męczeńskich, y innych różnych SS.
 Pańskich Relikwii assystencyą otoczonym
 Skoncentrowanych. Przez J. W.
 JMCi Pana Jana Fryderyka Łukásza
 Hrabie Sapiebę, Kasztelana Trockiego,
 Starostę Brzeskiego, z Archiwu Kościoła
 Infułatnego pod tytułem S. Anny tegoż
 mieysca, nie mniej z autentycznych
 Domu swego dowodów, y świadectwa
 poważnych Autorów wprzód po Łacinie,
 a teraz po Polsku, z przydatkiem wielu
 rzeczy wiadomości godnych wypisane,
 y na dwie Części podzielone. Za staraniem
 zaś X. Albrychta Stawskiego do druku
 podane. Roku 1723. Typis Coll: Regij
 Varsav: Soc: Jesu. w 4ce. — Część
 Pierwsza, k. 12 nlb., str. 26 liczb.,
 i k. 3 nlb., i str. 205. — Część Wtóra,
 k. tyt., k. nlb. 9, str. 302, k. 4 Omyłek
 i k. 4 Rejestru.

W jednym ze znanych mi egz. jest tytuł
 z drobnemi zmianami (dużo a kreskowanych)
 oraz z oznaczeniem drukarni: Typis
 Coll: Sandomir:

Przypis. Cz. I. Stef. Rupniewskiemu Biskup.
 Łuckiemu; Cz. II. Władysław. i Józafatowi
 Sapiezie Wojew. Brzeskiemu.

Obie dedykacje podpisał X. Albr. Stawski. —
 W dedyk. dużo genealogji.

Wedle Jochera 8860 znajduje się przy niektórych
 egzemplarzach rycina Sapieby z rysunku
 Czechowicza. (Tej nie widziałem). Tekst,
 tłumaczony zresztą z łaciny, przeplatany
 jest często rymami i próbami stylu
 „elogiarycznego“ (np. cz. I str. 8). Na

str. 1 w cz. II: Zapraszanie rymotworskie obrazu do krajów sarmackich. Na str. 291 oda do obrazu strofą soficką. Dużo epitafiów (po polsku), między innemi Acha-cego Grochowskiego.

Być może, że tłumaczył sam Sapieha i że on także jest autorem wierszy. Ale i ks. Stawski dużo pisywał.

X. Stawski wydał także „Memorjał star. ozdób Bogarodzicy P. M.“ w r. 1724 (obok 2 innych prac o obrazie), będący wyciągiem z dzieła Sapiehy (obacz).

Jocher 8189, 8860.

Kraszewski Obrazy i Baliński Star. Polska korzystają z tego przekładu obficie, omawiając wykradzenie obrazu.

Czapski. — Czartor. — Czetwert. — Dzików. — Jagiell. (brak tytułu). — Ossol. — Warsz. Uniw. — Wileńs. — Zamoj.

— Fundatio infulatae praepositurae Codnensis ab illustrissimo et excellentissimo Domino Joanne Frederico Comite Sapieha Referendario pro tunc Magni Ducatus Lithuaniae Capitaneo Brestense, demum Mincense nunc Trocense Castellano facta Anno MDCCX die XXV Januarii erecta a sacra sede Apostolica tam ab illustrissimo et reverendissimo Domino D. Alexandro de Wyhow Wyhowski Episcopo Luceoriense et Brestense anno ut supra die XXII Septembris approbata et per Constitutionem Comitiorum Regni Anno Domini MDCCXVII (1717) confirmata. Zamoscii, typis Universitatis. folio, 18 kart nlb.

Na odwr. str. tytułu herb Sapiehów. Pod nim epigramat podpisała drukarnia Zamojska. Znajdują się tu wszystkie akta dotyczące fundacji infulacji Kodeńskiej jako to: Bi-

skupa Łuckiego Wyhowskiego ogłoszenie bulli papieskiej, dalej bulla Klemensa papieża d. 30 sierpnia 1709 r., erekcja Sapielchy d. 25 stycznia 1710 r., zatwierdzenie tejże w 1710 r. przez Wyhowskiego B. Łuckiego i zatwierdzenie jej przez Sejm w 1717 r.

Załoski Program lit. s. 55. — Jocher 7915. — Dziennik wileński 1821 I 119.

Bibl. Pijarów w Warsz.

— Historya Rewolucyi Zaszlych w Rządach Rzeczypospolitey Rzym-skiej... (1736) obacz Vertot.

W dedykacji wydawcy X. Beklewskiego do Adama hr. Chodkiewicza mówi wydawca, iż rękopis powierzył mu w r. 1728 Jan Sapieha. Porównuje w tej dedyk. ustrój rzymski i polski i stwierdza wyższość polskiego (Rzplta zaszczycona regimine wolnie obranych monarchów).

— Mowa Jaśnie Wielmożnego Imści Pana Jana Sapiehi, Kászteláná Trockiego, Stárosty Brzeskiego (sic), delegowánego, do J. K. Méi od Trybunału Skárbowego, Prowincyi W. X. L. Miána ná publiczney Audyencyi w Dreźnie Die 2 Novemb: 1717. fol., k. nrb. 2.

A. Wolański.

— Mowa JW. JMP. Jana na Kodniu Sapiehy Starosty Brzeskiego dziękuiąc za Kasztelanią Trocką J. K. M. na Sądach Relacyjnych po Seymie Anno 1717 die 3 Februarii. fol., kart 2. Zamoj.

— Mowy Jasnie Wielmożnego Imci Pana Jana na Kodniu Sapiehy Kasztelana Trockiego starosty Brzeskiego rozmieni czasy miana (sic). Bez m. i r. dr. (po r. 1717). folio, 2 k.

Zawiera 4 mowy. Dwie pierwsze z r. 1713 „będąc posłem województwa brześciańskiego“. W obu słaui Aug. II, w drugiej winazuje mu zwycieřtw. Trzecia z r. 1715 do Trybunału w Lublinie „o eluzję sponſaliorum“ z panią N. Skarży ſię tu na afront i kořta, jakie poniósł przez zerwanie zaręczyn. Czwarta mowa z r. 1717. W niej dziekuje za kařtelanie trocką. — Na kořcu dopiſek podznaczony L. T. B. W. niby od wydawcy, który przypadkiem dořawszy do rąk mowy „polskiego Cicerona“, choć mniej temu panu znajomy, własnym kořtem je wydaje, a wkrótce więcej wydać takich mów przyrzeka.

Mowy teř przedrukowane w Swadzie Ostrowskiego. — Czartor. — Zamoj.

— Obserwacve Diophanesa. Kiliana, Na Kczewie. Kuligowie Relatyńskiego Dowodzace, Iż Przy wolnych Krolow Polskich Elekeyách, Rzeczpospolita miała zawsze pierwszy wzgląd y rewerencją Krwi Krolewskiej, y nigdy oney od Tronu nie oddalała. Roku Panskiego 1743. (B. w. m. dr.). w 12ce, k. tyt., str. 63.

Diophanes Kilian na Kczewie i Kuligowie Relatyński jest pseudonimem Sapiehy. Obacz Janoc. Polon. I 73. — Krasicki przypisy do Niesieckiego (VIII 275).

Autorstwo Sapiehy uważam za niewatpliwe, acz wiadomořć o niem pochodzi dopiero z kořca 18 w. řwiadczy o tem uřtęp o orderze Orła Białego, dokładnie odpowiadający innym pismom Sapiehy. Na str. 42 polemizuje z pewnym autorem z Prus polskich, który Augusta II fundatorem a nie restauratorem tego orderu uczynił.

Przechodzi dzieje elekcyj od Piastów. Na kořcu „Synopis królów polskich“. Wy-

chwala Augusta III. Rzecz pisana wi-
docznie w interesie dynastji saskiej.

Kijow. — Krasinś. — Zamoj.

— Wiadomość o ozdobach obrazu
N. Maryi Panny Kodeńskiej. W San-
domierzu 1724. w 8ce.

Encykl. Orgelbr. T. 22 str. 939. — To za-
pewne mylne, chociaż także i w Rodow.
Sapiehów s. 44 tak samo podane. — Por.
Stawski X. (Memorjał 1724).

(Sapieha Jan Fr.). Sacrum Ana-
thema ad aram plenam gratiarum Illu-
strissimi et Excellentissimi Domini Jo-
annis Friderici comitis in Kodeń Sa-
pieha castellani Trocensis etc. appensum
e voto Collegii Brestianensis Soc. Jesu
pro munificentissimo Mecaenate ejus-
dem arae aureo fundatore. Anno quo
Joannes CoMes In CoDeń SapIeha ere-
XIIt aVgVste. Sandomiriae typ. Coll.
Soc. J. 1723. w 4ce, kart 16.

Po tytule lichey sztych z herbem Sapiehów.
Na karcie B₂ podpisał wiersz wstępny P.
Susius S. J.

W egz. Jag. brak tytułu.

Czartor. — Jagiell. — Kijow. — Krasinś.

— Honor consignatus sanguini, vir-
tutibus et meritis Joannis Friderici Co-
mitis Sapieha, supremi M. D. L. can-
cellarii, inter festivos obtentae dignitatis
applausus a collegio Brestense S. J.
cultus. Leopoli, S. J., 1736. fol. ark. 91½.

Ob. także przedruk w Suada lat. Ostrow.
f. II 252—266. Krasinś.

— Jasność Imienia Jaśnie Wiel-
możnego Jegomci Pana Jana Fryde-
ryka Łukasza Sapiehy na Kodniu,

Czarnobylu, Dorostaiach, Kopyłach
Hrabi Kancelrza W. W. Xięstwa Li-
tewskiego, Brzeskiego. Propoyskiego
starosty... ob. Dewin (tom XV s. 164).

Kazanie z tekstu: Dixit David ad omnem
populum.

Jag. — Krasinś. — Ossol. — Warsz. Uniw.

— Joannes, quo nemo cecidit major.
Illustrissimus Excellentissimus Dominus
Dominus Joannes Fridericus comes in
Kodeń, Czarnobyl etc. Sapieha, Supre-
mus M. D. Lithvaniae Cancellarius etc.,
in publico prosapiae, patriae ac religionis
luctu, a Collegio Brestensi soc. Jesu omni
memoriae commendatus. Anno D. 1752.
Lublını. fol.

Pod koniec wiersze polskie. Kijows.

— Novus Poloni Lithvaniq̃ Orbis
Gratianus Illustrissimus Celsissimusq;
Joannes Fridericus in Ducatu Holsza-
nensi Sapieha in Koden S. R. J. in
Czarnobyl, Dorhostaie, Kopyły et Wierz-
chowice Comes, Castellanus Trocensis,
Capitaneus cum Iurisdictione Brestensis,
inter suos natales, et obtentae Senatoriae
Curulis applausus à devinctissimo gra-
tiis Sapiehanis Collegio Brestensi Socie-
tatis Jesu adoratus. Anno Gratiae in-
carnatae 1716 die 27 Decembris. Var-
saviae typis S. R. M. in Collegio Scho-
larū Piarum. fol., k. nlb. 18.

Zaczyna wiersz (kart3) i kończy wiersz (kart4).

Ob. Suada Ostrow. (w tomie XXIII, 519).

Akad. — Jagiell. — Ossol. — Zieliń.

— ob. August II (1729, Respons
1718) — August III (1735) — Bobola

Jan — Brzeski J. Chr. (1752) — Chotowski T. (Przybytek 1718) — Czapski (1741) — Denisowicz Baz. (1729) — Dewin (1752) — Franciszek (1729) — Jedliński (Scrutinium 1751) — Jan Kazimierz (1745) — Janocki — Kierśnicki Atan. (Wolny Głos 1721) — Królikiewicz (Sermo 1747) — Kuliński J. (Śmiertelne 1753) — Kurjer polski 1751 i 1752 — Ledochowski Stanisław (1716) — Lipski Jan Alexander (1737) — Lodi W. (1737) — Lubelska kapituła (1742) — Ludwika (1745) — Malczewski Adam (De eloq. 1748) — Mniszek (1745) — Modlibowski Kasper (1744) — Narzymski Jakób (1742) — Ogiński Stan. (1745) — Ostrowski J. Danejk. (1747) — Poniński Antoni (1741) — Przebendowski Jerzy (1745) — Putkowski P. (1698) — Riccioli Jan (Prosodia 1695) — Rościszewski Albert — Sanguszko Paweł Karol (Oddawanie pieczęci 1735) — Sapieha Franciszek Antoni (Cud zakonności 1724) — Sapieha Mikołaj — Sapiehowie — Sapieżyna z Bran. Elżbieta — Spada (Epistola responsoria 1747) — Vertot (Historia rewolucji 1736) — Walicki Jak. (Historia obrazu 1720) — Wiśniowski Piotr Tomasz (Fasciculus spinarum 1732) — Włocki Jan Franciszek (Sława sprawiedliwego trybunału 1729). — Zawisza.

W Swadzie Ostrowskiego-Danejkwicza (oktorej autorstwie obacz poniżej odsyłacz do

t. XXIII) są nader liczne mowy i listy jego pióra, a także i listy do niego. Ostrowski był zresztą jego sekretarzem. Z tych listów i mów zestawiam poniżej ważniejsze:

Dziękuję za kasztelanią Trocką anno 1717 (ob. wyżej).

Będąc delegowanym do króla od Trybunału Skarbowego W. X. Lit. imieniem całej prowincyi Litewskiej względem ewakuacyi wojsk Moskiewskich, w Dreźnie 1717.

Epistola ad Cardinalem Spada Nuntium (1747),

Epistola ad Cardinalem Grimaldi.

Epistola ad^o Jacobum Comitem de Fleming.

Epistola circa collatum sibi Castellatum Trocensem.

Epitaphium quod sibi vivus posuit nunc Codnae.

List zapraszający na pogrzeb Kazimierza Sapiehy ojca swego 1703.

List do Biskupa Konstantego Szaniawskiego. 1716 r.

List do Xcia Biskupa Krakow. circa auspicia nowego roku 1735.

List do Wojewodztw na seymiki antekomicyalne 1736.

List do pewnego Senatora (Ant. Łodzi Pońskińskiego) 1741.

List do Starosty Jakuńskiego Frąckiewicza.

List do Józefa Mniszcha Kasztelana Krakowskiego 1742.

List do Mniszcha Kasztelana Krakowskiego winszując patrona S. Józefa.

List do Podoskiego wojewody płockiego względem soli suchedniowej.

List do Sadowskiego Kasztelana Brzeskiego.

List instancyalny za stryjem swoim Xiędzem Pawłem Sapiehą, Opatem Paradyckim, o biskupstwo Zmuydzkie.

List w którym zaprasza na wesele siostry swojej Pny Justyny Sapieżanki.

List winszując drugich prymicyi Xciu Prymasowi Krzysztofowi Szembekowi 1742.

List do Prymasa Szembeka w interesie kurlandyi.

List winszujący Xciu Michałowi Wiśniowieckiemu.

List do Deputatów Trybunału główn. W. X. Lit.

Dziękuje za łaskę Trybunału głównego w Kole die 2 Maja w Wilnie 1729.

Mowa na radzie warszawskiej.

Mowa będąc deputowanym od J. K. M. z Senatu W. X. L. do Izby poselskiej 1735.

Dziękuje za pieczęć wielką anno 1735 die 5 Novembris.

Mowa do Augusta II imieniem Województwa Brzeskiego.

Mowy do króla Jmści Augusta II.

Mowa, którą mał mieć odpowiadając od tronu na pożegnanie Izby Poselskiej za dojściem seymu.

Mowa mając oddawać łaskę nadworną W. X. Lit. Imci Panu Ferdynandowi Platerowi, którego zaszcze natenczas fata niedopuszczyli odebrać pomienione Ministerium.

Mowa na radzie walnej Warszawskiej.

Mowa na Seymie w Warszawie.

Mowa na Seymiku w Brześciu.

Mowa na wjeździe na Starostwo Brześciańskie 1698.

Mowa w Trybunale Lubelskim przy sprawie swej de elusione sponsaliorum 1715.

Mowy na Senatus Consilium.

Czyni propozycję sejmową od tronu.

Odpisuje Powiatowi Oszmiańskiemu 1743.

Odpisuje Xciu Radziwiłłowi Kancelarzowi.

Odpisuje Ładuchowskiemu Marszałkowi Konfederacyi generalnej 1716.

Odpisuje Kapitulie Lubelskiej.

List do Sulistrowskiego starosty Kurklewskiego.

Odpowiada Posłom Trybunału W. X. Lit. od JK. Mści.

Odpowiada od tronu przy regresie Stanu Rycerskiego do Izby Poselskiej.

Odpowiada posłom Trybunału W. X. Lit. za dyrekcji Xcia Jmści Radziwiłła Krajczego.

Odpowiada a Majestate Jmci Panu Gorskemu Chorążemu i Posłowi Xstwa Zmayskiego 1735.

Odpowiada posłom pewnego województwa 1735.

Odpowiada Delegatom miasta stołecznego Wilna 1735.

Odpowiada posłom wojska W. X. Lit. na walnej Radzie 1735.

Odpowiada imieniem Koła Komissarzom wojskowym W. X. L. w Grodnie 1717 r.

Odpowiada posłom wojska W. X. Lit. na Seymie 1736 r. (oraz 1738).

Odpowiada od tronu delegatom od Izby Poselskiej z denuncyacją o obranym Marszałku Seymowym w Grodnie Anno 1744.

Odpowiedź na upominanie się Izby Poselskiej o rozdawanie wakansów.

Odpowiedź od tronu na powitanie Izby Poselskiej wspólnie z Propozycją.

Odpowiedź Delegatom od Prowincyi Wielkopolskiej 1744.

Votum na Seymie w Grodnie.

Votum na Senatus Consilium w Warszawie.

Zagaja seymik deputacki w Brześciu podczas inkursyi Szwedzkiej.

Zagajenie Sessyi prowincyalney W. X. Litewskiego.

Zagaja Actum Combinationis J. WW. ichmościów Panów Sapiehow z JW. Jmci P. Strażnikiem W. X. Lit. w Brześciu.

Zagaja sessyą Prowincjonalną W. X. L. pod seym.

Żegna pomienioną sessyę.

Zagaja sessyą prowincjonalną W. X. L. podczas drugiego seymu.

Żegna pomienioną sessyę.

Juljan Bartoszewicz w kilku pracach swych (Hist. liter II, Kłosa 1870, Przegląd lit. i artyst. 1883, Znakomici mężowie) opie-

rając się na Jabłonowskim (Musaeum 225) oraz Krasickim (przypisy do Niesieckiego) sądzi, że jego należy uważać za właściwego „autora“ Swady Ostrowskiego. Ob. o tem Bibl. tom XXIII str. 519 (gdzie wymieniono powody, dla których ta hipoteza jest wątpliwa).

Niesłusznie przypisują mu Niesiecki, Janocki i Sobieszczański (w Enc. Org.) autorstwo „Domina Palatii“. Wprawdzie dwukrotnie przedrukowano ją w Suadzie Ostrowskiego (raz po pol. w Suada orat. pt. Rozmowa uczona — drugi raz w Suada stat. po łacinie). Ale samo dzieło powstało jeszcze w w. XVII i jest zapewne dziełem jakiegoś Jezuity, o czem ob. t. XXVI 194. W każdym jednak razie poglądy w Dom. Pal. rozwijane (a naśladowane z Fredry) odpowiadały ideałom polit. Sapiehy.

On też miał wydać „Tabulam genealogicam domus Sapieharum“ 1732, folio. — Zapewne jest to ta sama, którą rytował Mylius. — Donosi o tem Krasicki Zbiór potrzeb. wiad. 1781 str. 473. — Ob. o niej niżej pod: Sapiehowie.

Rodowód Sapiehów s. 42—44. — Bentkow. II 668 i 9. — Chłędowski Spis 138. — Zedler Univ. Lexicon 1749. — Janocki Polnisch. Büch. I 56—9; Pol. liter. 72—4; Janociana III 280 oraz Lexicon I 27. — Pamiętn. Otwinowsk. 316. — Dziennik warsz. 1851 nr. 89. — Bartosz, w Święckim Hist. pam. II 437 i 8 oraz w Tyg. Ilustr. warsz. 1861 III. — Podoski Teki. — Przyjacieli ludu Leszno Rok VI 55. — Enc. pow. Org. XXII 939 i 40. — Enc. kośc. XXIV. — Skibiński Polska I 838. — Pułaski Opis ręk. Kras. 1915 nr. 876. Liczne akta do niego się odnoszące w bibl. Ossol. (Katalog Kętrzyńskiego). — Finkel Bibl. hist. III 1847. — Sapiehowie III (1894) s. 147.

(Sapieha Jan Kazim.), generał art. litew. Ofiara serc obywatelskich Na-

rodu Polskiego y W. X. Litt. Jaśnie Oświeconey familii Xiążąt Ichmościów Sapiehów z okoliczności przyjazdu na seym do Warszawy Jaśnie Wielmożnego Fr. Xaw. Branickiego hetmana wielkiego Koronnego y marszałkostwa seymowego Jaśnie oświeconego Xcia Imci Sapiehy generała artylleryi Litt. Jaśnie oświeconey Xiężney Jeymości Elżbiety Sapieżyny syna a Jaśnie Wielmożnego Hetmana siostrzeńca w miesiącu grudniu roku 1788 przez wdzięcznego tey familii patryotę uczyniona. B. m. dr. (Warsz. 1788). w 4ce, str. 7.

Podpis: W. B. Z. R. Z. B. K. Czartor.

— ob. Sapieżyna Joanna (1743).

SAPIEHA Jan Kazim. Paweł, syn Franc. Stefana, star. bobrujski, zdzit. i sokoł., marszałek ross. i jen. gub. petersb., mąż Ludw. Opalińskiej († 1730). Dyaryusz Drogi Z Wilna do Petersburga J. W. IMCI PANA Sapiehi, Starosty Bobruyskiego, á teraz Felt-Marszałka Naypierwszego Woysk Rosyiskich y Kontynuacyi, Rezydencyi, w Peterburgu. (B. m. i r. ale 1726). folio, k. 9 nlb. (sygn. E).

Dyjarjusz ten, dotąd przez nikogo nie wyzyskany, stanowi nader ciekawy dokument historyczny i obyczajowy. Obejmuje czas od 16 februarii (1726) aż po 3 aprilis. 16 lutego wyjeżdżają obaj Sapiehowie (ojciec i syn jego Piotr starosta Zdzitowiecki), z kompanią przyjaciół z Wilna do Petersburga. Jadą przez Rygę, Narwę, Peterhof, fetowani po drodze przez dygnitarzy rosyjskich. 2 marca stają w Peters-

burgu: składają tam wizytę Menszykowowi, różnym generałom i dygnitarzom. Zwiedzają Kronsztad i fabryki w Dabek (kuźnie). W dniu 22 marca mianuje carowa Sapiehę felt-marszałkiem z pensją roczną 120.000 złotych moskiewskich. Z tego radosnego powodu odbywają się wielkie festyny, dokładnie opisane, tańce, obiady, iluminacje etc. W nroczystościach brał udział arcyb. Prokopowicz. W dniu 30 marca carowa przysła im prezenta. W dniu 1 aprilis przyjmuje ich carowa u siebie i nadaje orderzy św. Andrzeja i św. Katarzyny. Z tego powodu odbywa się znów pijatyka. Kilkakrotnie prosili przez ten czas o uwolnienie sędziego orszańskiego Larskiego, więzionego przez Moskali. Nowy feldmarszałek wyjechał z powrotem ze swym orszakem w dniu 3 kwietnia, a syn został.

Dyjarjusz pisany, jak sędzę, przez towarzyszącego Sapiesze w podróży kapelana ks. Sankowicza ord. praed. nie podaje szczegółów o właściwym celu podróży tj. o staraniach o rękę ks. Mężykówny dla młodego Sapiehy. Zaręczyny bowiem, jak wiemy skądinąd (Sapiehowie III 135 i 328), natrafiały na trudności i odbyły się dopiero 24 marca 1726. Mimo to jednak małżeństwo to do skutku nie doszło, a Piotr Sapieha ożenił się z inną Rosjanką tj. Zofją Skowrońską. Por. w t. XXII pod Mężykow.

Kraszewski Wilno IV 363. — Przegl. pow. 1894. Jagiell. — Kijow.

(Sapieha J. Kaz.). Omen felicitatis et victoriae Christianitati in Europa pro Deo militanti svb felicissimis auspicijs Perillustrum ac Magnificorum Dominorum Joannis Pavli Sapieha et Josephi Sapieha Illvstrissimi Domini Domini Francisci Sapieha Praefecti Sta-

buli M. D. Lit. magnae spei filiorum pro Anno 1685 ab Apolline Collegij Varsaviensis Societatis Jesu scenice porrectum Die 21 Mensis Januarij. w 4ce, kart 2.

Bibl. Wolańsk. w Rudce.

— ob. Chełmicki (Publ. żale 1730) —
Mężykow.

Ob. o nim Matuszewicz w Pamiętnikach (towarzysz jego podróży za granicę w r. 1692) i Zawisza Krz. Pamiętniki. — Sapiehowie III (1894) str. 126—136. — Katalog ręk. Ossol. — Feldman Polska w dobie wojny półn. 1915 str. 276 (tu jego charakterystyka).

Sapieha Jan Kazimierz Paweł, woj. wileń. († 1720) ob. Sapieha Kazimierz.

Sapieha Jan Piotr, syn Pawła, starosta uświacki (ur. 1569 † na Kremlu 1611) ob. Mowy wyborne... 1759. (Na str. 359—363: Mowa JW. Jmci Pana Jana Piotra Sapiehy, Starosty Ryzkiego i Uswiadskiego, Hetmana Woysk Polskich w służbie Dymitra Cara Moskiewskiego będących, do króla Jmci Zygmunta III miana).

Dziennik Jana Piotra Sapiehy pt. „Dzieje Marsa krwawego“ (z ręk. hr. Brahego) ogłosił Hirschberg w „Polska a Moskwa“ 1901 str. 175. Dziennik ten opisuje jego udział w wyprawie do Moskwy w latach 1608—11. Wyciągi z niego są w Synu Otiecz. 1858 i w Kognow. Życia Sapiehów II. Tu także o jego korespondencji. — Por. Niemcewicz Panow. Zygm. III. — Hirschberg Maryna Mnisz. 1906 str. 80. — Tegoż: Dymitr Samozw. 1898. — Sapiehowie t. I (1890) str. 198. — Pierling La Russie et la S. S. III. — Dzieduszycki Dzieje Lisowcz. I. 86.

SAPIEHA Jan Stan., syn Lwa, kanclerza, (ur. 1589), marsz. nadw. i marsz. w. lit. († 1635). Epithalamium Zacne Vrodzonym, Jego M. Panu Romanowi Wolowiczowi na Koniawach, Staroscie Rohaczewskiemu, &c. y Jey M. Pannie Helenie Sapiezance, Corce Je^o M. Pana Mikolaia Sapiehy, Kuchmistrza Litewskiego, &c. Siostrze swéy miléy, Jan Sapieha ofiaruie. W Krákwie, w Drukárni Lazárzowey, Bázyli Skálski, Roku Pańského, 1604. w 4ce, k. 7 nlb.

Na odwr. karty tyt. 2 herby: Wołowiczów i Sapiehów i 2 dziesięciowiersze na ich cześć. Od karty 2 do 5tej: Epithalamium, ułożone w ten sposób, że początkowe litery co drugiego wiersza dają zdanie: Zacnem Panu Romanowi Wolowiczowi i zacnei Pannie Helenie Sapiezance Siostrze swei milei Jan Sapieha ofiaruie. — Na k. 5tej v. i 6tej r.: Hymenaeus do obłbiencew, rodziców, y gości wszystkich. Na k. 6 v.: ΕΥΧΤΙΚΟΝ ΩΝΟΜΑΣΤΙΚΟΝ, ułożony po łacinie w ten sposób, że początkowe, środkowe i końcowe litery każdego wiersza dają: Romano Volovicz Helenaeg; sorori Joannes Sapieha. Na k. 7: Votum. — Wszystkie wiersze liche, nie bez wpływu Kochanowskiego. W tekście cytuje Elektrę.

W egzemplarzu bibl. Ossol. na k. tyt. i na końcu kilka zapisek po rusku z w. XVII, ręką Matysa Strumieńskiego. Ossol.

— Epithalamium na wesele Leona Sapiehi Kanclerza najwyższego W. X. Lith. Słonimskiego, Parnawskiego, Mohilowskiego etc. etc. Starosty, y Oświecony Księżny na Birżach z Dubinek Panny Elżbiety Radziwiłowny Woie-

wodzianki Wilenskiej. Przez mię Jana Sapięę Starostę Markowskiego, Miazdielskiego, Jaswońskiego etc. etc. Syna y sługę Ich Mości uprzeymie napisane. w Wilnie w druk. Jana Karcana Roku Pańskiego 1599. w 4ee, syg. A—Bijj (kart 8?).

Mać. Pism. III 440.

Kórnik.

— Dziękowanie przy wyprowadzeniu ciała P. Rakowskiego Rotmistrza J. K. Mści pod Walmują zabitego.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 I f. 6 str. 32.

— Mowa na Sejmie 1635.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 str. 263.

— Mowa na pogrzebie brata Marszałka Nadwornego W. X. Litewskiego.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 6 str. 30—31. — Epitaphium jego ob. Ostrowski

Swada lat. Inscript. 1747 f. II 96.

— ob. Cieciszowski Woj. (1645) — Kaszyc (Assert. 1606) — Komparski (Threnodiae 1593) — Lancicius — Olszewski Jak. (Tytuł 1639) — Połubiński K. (Labar. fun. 1635) — Rybiński J. (1600) — Sapięha Krz. Mikołaj (Per angusta) — Sarbiewski (Laska marsz. 1635, Hymenedora 1619).

Jego korespondencja z lat 1617—1633 (z Jagodyńskim Stan. Seraf., Andr. Piotrkowczykiem, bisk. Gembickim, P. Małachowskim etc.) znajduje się w ręk. Petersb. opisanym u Korzen. Arch. XI pod nr. 318. Tamże pod nr. 321 listy P. Stankara. — Korespondował także z Casaubonusem (r. 1608). Ob. w pismach Casaubona.

Napisana dla niego przez Hilchena Dikaio-mateia (Elementa iuris) jest w ręk. Jag. 2279.

Obacz o nim: Piątkiewicz Łaska marsz.
w Przegl. pow. 1895. — Hartknoch Re-
publ. fol. 608. — Rodow. Sapiehów s.
28—9. — Sapiehowie II str. 1—11.

(Sapieha Janusz), syn Franciszka
(† 1825). Szczery wyraz dla Jaśnie
Oświeconego Księcia Jmci Janusza Sa-
piehy wojewodzica Smoleńskiego mar-
szałka powiatu Staro-Konstantynow-
skiego, Kawalera Maltańskiego, z oko-
liczności aktu ślubnego z JWżną Jmci
Panną Honoratą Młodecką podkomo-
rzanką B.D.P. P.I.X.L.S. S.P.N.N.X.J.
Bez m. i r. (1780). w 4ce, k. 4.

Wierszem.

Por. tom IV str. 180, gdzie zamieszczono
przez omyłkę. — Może to pióra L. Piero-
żyńskiego; obacz tom XXIV str. 252.

Sapieha Jerzy Felicjan, syn Fran-
ciszka, starosta wilkowyski, wicemar-
szałek tryb. koron. († 1750) ob. Fran-
ciszek św. (Immortalitas 1721) — Jar-
mułowicz F. C. (Liber tristium 1729).

Łukaszew. Ostrów str. 244—6. — Sapie-
howie III 142.

Sapieha Jerzy Stanisław, syn Kazim.
Jana, stolnik litewski od r. 1687. wo-
jewoda mścisławski i trocki († 1732)
ob. Biesiecki Jan. (Wizerunek nadziei
1685) — Młodzianowski Jędrzej (Icones
vitae 1675) — Sapieha Kazim. Jan —
Sapieżyna — Skorobohaty F. J. (Festus
1686, Pogoda 1686) — Szporcik Georg.
(Aureum saeculum 1686).

Sapiehowie III (1894) str. 58—91 i 523.

SAPIEHA Ignacy, syn Wład. Józefata,
podskarbi lit., wojewoda mścisławski

(† 1758). Mowa Jaśnie Wielmożnego Jegomości Pana Ignacego Hrabi na Wisznicach y Niesuchoizach Sapiehy Podskarbiego Nadwornego W. X. Lit. Marszałka Trybunału Koronnego; Przy limicie trybunału w Lublinie dnia 20 Grudnia: roku pańskiego 1746. fol., 1 ark.

Naszpikowana łaciną, bez treści.

Branic — Jagiell.

(Sapieha Ignacy). Illustrissimis, Excellentissimis Dominis, Dominis Celsissimi Collegii saecularis, ad Tribunal regni iudicibus deputatis. Illustrissimo Excellentissimo Domino D. Ignatio Comiti in Codeń, Wisznice, Niesuchoize, Nadworna, et Wielick etc. Sapieha Magni Ducatus Lithvaniae Curiae The-saurario Tribunalis regni Mareschalco. w 4ce, kart 10.

— ob. Duńczewski Stan. (1747) — Mylius (tablica genealog.) — Sapiehowie (około 1730—40) — Sapieżyna Anna (1731) — Scientia (1744).

Matuszewicz Pamiętniki I. — Sapiehowie III 168.

Sapieha Józafat Wład. ob. Sapieha Wład. — Sapieha Jan Fryd. (Monumenta 1723).

(Sapieha Józef Fryderyk), syn Michała Józefa, wojewodzie podlaski. starosta mielnicki (zginął samobójczo 1732). Gloria succedens Patri in teneriore alicida affinis polo Poloniae, Atlanti suffecto... Josepho... Sapieha... proposita... B. w. m. (1730). fol. Wilno.

— Polonia inopinato abscessu in Galliam Henrici Valesii afflicta victoriis et purpuratis virtutibus Stephani Bathorei coronata, sub auspiciis Illustris ac Magnifici Domini D. Josephi in Czereia, Wysokie Siemiatycze Comitis Sapieha, Palatinidae Podlachiae, Capitanei Mielnicensis, Reipublicae et suae Domus magnae spei, a Regia eloquentia Collegii Varsaviensis Scholarum Piarum in theatro reproducta. Anno Domini 1730 die 20 Julii. folio, 2 arkusze.

Przedrukował Łukaszewicz Hist. szkół IV str. 955.

— ob. Stanisław a S. Laurentio (1732).

Sapiehowie III (1894) str. 327 i 523.

(Sapieha Józef Franciszek), Gener. W. Lit., Podskarbi Nadw. († 14 kwiet. 1744). Regalizacya dwu koronna czyli podwoyna Koronacya ś. p. Jozefowi Sapiezie, ogłoszona. W Warszawie w Drukarni Schol. Piarum 1747.

Z notaty nieznanem mi pismem.

Odnosi się zapewne do niego?

— ob. Burnawski Innocenty X. (1745) — Malinowski Bazyli (1745) — Poszakowski (Lilia) — Zawisza Stefan (Grot 1722).

Matuszewicz Pamiętn. tom I. — Sapiehowie III 137.

SAPIEHA Józef Stanisław, Koadjutor Biskup Wileński (1708 † 2 grud. 1754). Mowa przy powołaniu spraw Kurlandzkich.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 425.

— Mowa dziękując za referendarvą
W. X. Lit. na Seymie w Grodnie 1744.
Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 427—28.

— Sermo ad Michaellem Zienkowiez
Episcopum Vilnensem gratias agendo
pro Coadiutoria. Vilnae die 17bris 1737.
Swada Ostrowskiego 1747 f. II 31—32.

(Sapieha Józef Stan.). Allusio Ety-
mologica quam quadrant rebus nomina
saepe suis siue Josephi nominis et ho-
noris re ipsa Annominatio concordata
scilicet Viro sui nominis Justo Ill^o Exc^o
ac Rev^o D^o D^o Josepho Comiti Sapieha
Diocaesariensi Praesuli Vilnensi Coad-
iutori etc. inter gratulatorios nomina-
lium plausus Musurgia decantata. Vilnae
A. D. 1753 Mense Martio die 19. w 4ce,
1 ark.

Na końcu podpis: ab infimis servis suppe-
daneis clientibus Musicis Cathedr. Viln.
Wiersz. — Notatka Jochera, zapewne z bibl.
wileńs.

— Honor Praesuleus Meritis, Vir-
tutibus, & Prosapiae Celsitudine, Illu-
strissimi & Reverendissimi Domini, D.
Josephi Sapieha, Comitis in Zaslav,
Czereja, Bychow, Dąbrowa etc. Dei &
Apostolicae Sedis Gratia Episcopi Dio-
caesariensis, Coadiutoris, Suffraganei.
Nec non Praelati Praepositi Cathedralis
Vilnensis, Archi-Diaconi Samogitiensis,
& Canonici Varsaviensis, Referendarii
Magni Ducatus Lithvaniae Coronatus,
eademq; Pontificia Mitra Coronans. Hu-
millima congratulatione in testimonium
debitae submissionis Ab obligatissima

tanto Nomini Lithvana Scholarum Piarum Provincia Celebratus. Anno A quo feliciter in terris apparuit Pontifex futurorum bonorum 1737. die Ima Septembris. (B. w. m.). fol., k. 18 nlb.

Na odwrocie herb, poczem dedyk. wierszem na jednej karcie. Dalej panegiryk prozą. Śławi po kolei różnych Sapiehów, między innymi Jana Fryderyka, Michała, Kazimierza, Antoniego.

Krasz. Wilno IV.

Czartor.

— Krótkie opisane okoliczności śmierci, solennego konduktu y depozyty ciała ś. p. J. W. Jmci X. Józefa Hrabiego Sapiehy Biskupa Diecezaryjskiego, Koadjutora wileńskiego, Referendarza Wielkiego W. X. L. (B. w. m. i r., i bez osob. tyt.). w 4ce, k. 4 nlb.

Zaczyna się 4 grudnia od choroby, a kończy się 23 grud. (egzekwje akademji Soc. Jesu).

Korzystałem z egzempl. Tyszk. w Czerw. dworze (bibljoteka w r. 1919 zniszczona).

— Societas Liliorum cum Praesuleis violis, Sagittae cum Pontificia cruce, Cataphractae manūs cum Brachio Ecclesiae Littulanae Caelitūs Conflata. In fortunatissima Illustrissimi ac Reverendissimi Domini, Domini Josephi Stanislai Comitis in Bychow, Zasław, Dombrowna, & Siapieżyn Sapieha, Episcopi Dio-Caesariensis, Coadjutoris & Suffraganei Vilmensis, Referendarii M. D. L. Praepositi Praelati Vilmensis, Archidiaconi Samogitiae, Canonici Varsaviensis &c: &c: Ad Praesuleas Tiaras inauguratione. Ab effusa in venerationem Uni-

versitate Academia Vilmensi Publico
applausu Celebrata. Anno Salutis 1737.
Wilnae Typis Academicis Societatis
Jesu 1737. folio, k. 19.

Dedykacja: Ad Illustrissimum ac Reveren-
dissimum Praesulem.

A. Wolański w Rudce.

— ob. Abramowicz X. Adam (1753) —
Bohomolec Franciszek (1752) — Cia-
piński (Georgius a S. Bern. 1749) —
Damascen Jan (1749) — Isakowicz
Jozafat (Josaphatidos) — Kazania (1753) —
Kłosowicz Wojciech (1745) — Konarski
Stanisław (1732) — Korycki (Kazanie) —
Marcinkiewicz Atan. (Philos. 1749) —
Massalski J. (1746) — Olechnowicz
Antonius (1738) — Poszakowski Jan
(Kalendarz 1738, Lilia) — Skoczyński
Piotr (Regalizacya 1747) — Szczyt Jan
(1749) — Tworowski (Pantheon 1732) —
Żebrowski Tomasz (Specimen 1754).

Sapiehowie III (1894) str. 263—287. — Ro-
dowód Sapieh. s. 51. — Bibliot. Warsz.
1855. — Przyałgowski Żywoty bist. wil.
III. — Janocki Pol. lit. 74 i Lexicon I
147 149. — Swada pol i łac. Ostrowsk.
T. I i II. — Świecki II 435. — Koryt-
kowski Prałaci i Kanonicy XI. — Tysz-
kiewicz Kurjer Wileński 1863. Nr. 90
str. 871. — Enc. pow. Org. XXII 938. —
Encykl. Kościelna XXIV.

Zbierał książki i rękopisy. O jednym z ręk.
jego bibl. ob. Korzeniowski w Archiwum
do dz. lit. Akad. Um. XI pod nr. 335.

Kopjarjusze jego listów z lat 1729—51 są
w Bibl. Kras. (Pułaski Opis 1915 nr. 3474,
4049 itd.) — Listy pisane do niego przez
ks. Śliwickiego znajdują się w bibl. publ.

uniw. wileń. (zapewne są tam i jego listy).
Pochodzą z archiwum rożańskiego.

Sapieha Karol, wojewodzie brzeski ob. Actus virt. (1710) — Brzyski Martinus (Epigrammatum (1765) — Firlejówna Maria (1726) — Morawski (Actus 1710) — Sapieha Franciszek Karol (Occasus 1680) — Sapieżanka Cecylia.

Sapiehowie III 523.

Sapieha Kazim. Jan, gen. art. ob. Sapieha Jan Kaz. (1788).

SAPIEHA Kazimierz Jan Paweł, wojew. wileńs. i hetman litewsk. (1637 † 3 marca 1720). List za wnukiem swoim Karolem Chodkiewiczem Starostą Wielońskim o dożywotną przyjaźń Cecylii Sapieżanki Wwodzanki Trockiej, siostry rodzonej Imści 1709.

Swada Polska Ostrowsk. 1745 f. I 4 str. 82.

— List do Jana na Kodniu Sapiehy Starosty Brzeskiego instancjując za Zygmuntem Chrzanowskim Sędzią pod ten czas o Podstarostwo Grodzkie Brzeskie.

Swada Polska Ostrowsk. 1745 f. I 4 str. 83.

— Manifest Bogu, Świātu, y Oyczyźnie, Przez Jáśnie Wielmożnego Je^o. Mści: Pana Kazimierza Jana Hrabie na Bychowie Zasławiu y Dąbrownie Sapiehę Woiewodę Wileńskiego Hetmana W: W. X. L. do powszechney wiadomości Podány Roku 1699. folio, k. 16 (sygn. H₂).

Opowiada wypadki rozpoczynając od r. 1698, kiedy X. Białożor, kan. wil. „imieniem

narodu“ uprosił króla o lokowanie wojska cudzoziemskiego w dobrach ekonom. i Radziwiłłowskich. Uniwersał wydany w tej sprawie przez Sapiehę rozpoczyna zbiór aktów. Opowiadanie jest bowiem wciąż przerywane przytaczaniem aktów i listów odnoszących się do sprawy. Są tu listy X. Neuburskiego, A. Ogińskiego regimentarza i jego siostry, Aug. II, Mich. Kocięła kaszt. witebskiego i innych. Kończy 16 febr. 1699 w Grodnie.

Wizer. i roztrz. 1837 T. XIX s. 107.

Ob. niżej: Glossa.

Chreptow. — Czartor. — Dzików. — Jagiell. —

Ossol. — Tyszk. w Czerw. dw. — Zamoj.

— Actum in Castr. Posn. Feria Secunda post Festum S. Lucae Evangelistae proxima An. D. Millesimo septing. tertio. Manifest Jaśnie Wielmożnego Jego Mei P. Kazimierza Jana Sapiehy hr. na Bychowie, Zasławiu y Dombrownie, Woiewody Wileńskiego, Hetmana W. W. X. Lit., imieniem jego y JJWżnych, Wżnych Ichmciów P. Senatorów, dygnitarzów, urzędników, rycerstwa, szlachty y obywatelów W. X. Litew. tak po różnych woiewództwach y powiatach, passive in oppresione degentium, iako y po innych zagranicznych prowincyach a furore zdrowiu naszemu securitatem obmyślających: imieniem całego domu iego, oraz y woysk JKrólewskiey Mei W. Xięz. Lit., starego zaciągu, w zasługach swoich deklarowaney za kilkadziesiąt ćwierci satysfakcyi niemającego, y niedoszley według Trybunału Skarbowego W. Xięz. Lit. Constitucyą Seymu Anni

millesimi sexcentesimali nonagesimi noni
w Wilnie naznaczonego zapłaty, dnia
2 miesiąca Sierpnia w obozie pod Mielosławiem spisany et in punctis instrukcyi
od Jego Mei y całego Rycestwa W.
Xię. Lit. do Woiewództw Poznańskiego
y Kaliskiego skonfederowanych wyrażony, iako o tym y reskrypt do tychże
Woiewództw fusius obloquitur (1703).
folio, ark. 3 (sygn. C₂).

Chreptow. — Krasinś.

— Manifest des Hochgebohrnen
Herrn Graffen auf Zaslav, Bychow
und Dombrowna Casimir Johann Sapięha. In welchem auch die Ursachen
mit verfasst warumb die Herren Sapięhen Jhro K. Maj. von Schweden
Schutz und Protection angenommen,
und noch keine Friedens-Tractaten vor
sich gehen können, publiciret den 3.
Novembr. Anno 1703. B. m. (Parnawa?).
w 4ce, str. 16.

— Podziękowanie JW. Jmci Pana
Kazimierza Sapięhy Wojewody Wileńskiego,
Hetmana W^o W. X. Lit. za też
województwo Królowi Imści Janowi III.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 271.

— Facti species et recapitulatio
jurium pro Palatinis Electorali et Sultzbaciensi Domibus... ob. Neoburg (tom
XXIII, 79).

— Refutatio et retorsio speciei facti
et brevis deductio rationum et indubitator. jurium, proillustriss. et excellentiss.
Ioanne Casimiro, palatino vilnensi etc.

patre, Georgio dapifero, et Alexandro supremo M. D. L. mareschalco, tum illustriss. Catharina Branicka, palatina Podlachiae, comitibus Sapieha, filijs et filia, nec non Ludovico Constantino Pociey, castellano vlnensi, supremo nunc exercituum M. D. L. duce, contra speciem facti, ex parte serenissimar. electoralis palatinae et sultzbaciensis domuum promulgatam et dispertitam, militantium. B. r.; ale 1719). folio.

Pisma powyższe są jednym z epizodów t. zw. sprawy najburskiej, o której obacz Helcel: O dwukrotnem zamęściu Xczki Radziwiłł. i o wynikłych stąd zamieszkach (1857), a z nowszej literatury Skibiński Polska I 328 i n. — Ob. także Bibl. tom XXIII str. 78—79.

Por. Sapiehowie II (od str. 200 dużo aktów w sprawie neuburskiej). Kijowska.

(Sapieha Kazimierz Jan). Auguria spei publicae Illustrissimo Domino Casimiro Joanni Sapieha palatino polocensi, capitaneo Volpensi, Onixtensi etc. dum palatinatus sui fascēs capesseret exhibita et oblata a Batoreano regio Polocensi S. J. collegio. Anno 1673. fol.

Wierszem.

— Glossa na Manifest Bogu, Światu, y Oyczyźnie; Przez Jaśnie Wielmożnego Jego Mości Pana Kazimierza Jana Sapiehę, Hrabie na Bychowiu, Zasławiu, y Dąbrownie: Woiewodę Wileńskiego, Hetmaná Wielkiego, W. X. Lit. do Powszechnéy wiadomości Podany Roku 1699 vczyńiona tegoż Roku 1699. fol., k. 16 (sygn. H₂).

Krytykuje tytuł Manifestu i ukrycie drukarni, gdzie drukowany. Przedstawia spustoszenia przez wprowadzenie wojsk cudzo- (niemieckich). Król powinien był słuchać senatorów a nie X. Białozora. Potem oświeśla dzieje bezkrólewia i twierdzi, że Sapieha dlatego opuścił X. Contiego, bo temu zabrakło pieniędzy. Broni pospolitego ruszenia szlachty, która złupiona przez Sapiehów musiała wsiąść na koń. Opisuje walkę pod Żyżmorami, zjazd wileński, wystąpienie Flemminga, ekskomunikę ze strony Brzostowskiego, rozstrzelanie Bokieja, deptanie prawa przez Sapiehów. Autora trzeba szukać w otoczeniu regim. Ogińskiego.

Chrept. — Czartor. — Ossol.

— *Enucleatio nullitatis excommunicationis rationae praetensae devastationis ecclesiarum bonorumque Dioecesis Vilenensis publicatae Anno Dni 1695. Bez m. druku (w Wilnie). folio.*

Ob. tom XIII str. 398 (autor Chochłowski), tom XIV 175 oraz t. XVI 42.

Ob. Konopczyński w Hist. polit. II (Enc. Ak. Um.) str. 412.

— *Informatio de bonis ecclesiasticis dioecesis Vilenensis non desolatis neque ruinatis, contra Informationem falsam Constantini Brzostowski Episcopi Vilenensis typis vulgatam, de desolatione facta praedictorum bonorum per locationem exercitus M. D. L. Anno MDCLXXXV (1695). folio.*

Wizer. i rozstrzas. nauk. 1843. Wilno T. 60 str. 254. — Ob. tom XIII 398.

— *Trophaeum ex devictis nuper, triumphatisque ad Tyram hostibus Duci ac Domino Casimiro Joanni Sapieha*

Comiti in Bychów, Zasław, et Dombrowno Palatino Vilmensi supremo Exercituum M. D. Lithvaniae Duci, Merecensi, Sokoloviensi, Zditoviensi Capitaneo. Dum victor profligatis Scythis Intercepta Turcis Annonâ, redacto ad incitas Camenecô, Vilnam Lithvaniae metropolin rediret, in triumphali carmine per devotissimum Excellentiae Suae Ducalis cultorem I. F. B. erectum. Anno 1694.

Ostrow. Suada lat. poet. 1747 f. II str. 224—233.

— Epitaphium Casimiro Joanni Sapieha Palatino Vilmensi inscriptum. [Oraz:] Epitaphium ejusdem ab Jabłonovscio Palatino Russiae concinnatum.

Swada Polska Ostrowskiego 1747 f. II Inscript. 100—102.

— ob. Actum (1703) — Brzostowski (1690) — Chochłowski (1695) — Damascen J. (Królewic 1688 — ob. Kuligowski) — Denisowicz (Górnołotność 1727) — Jurewicz (1667) — Kojalowiez W. (Historia 1669) — Kuligowski Mat. (Dźwięk Marsa, Królewicz) — Kuncewicz Jan (Passus 1665) — Lubomirski Stan. — Młodzianowski (Auguria 1678) — Neoburg (1718) — Olkieni — Piekarski Krzysztof (1662) — Radziejowski Mich. (Decretum 1694) — Sapiehowie — Sapieżyna — Sbański (Zbański) J. S. (Zdanie na differentiam 1695) — Suffczyński Michał (Kazanie 1708) — Tanner (1689) — Wolski J. K. (1689).

Kraszewski Wilno IV 217. — Wizer. i roz-
trząs. nauk. Wilno 1837 T. XIX 107 i 8. —
Enc. powsz. Org. XXII 937 (Sobieszczań-
ski). — Sapiehowie II 158—216 str. —
Nartutt Dzieje wewn. 1843. — Załuski
Epist. II i III. — Malinowski i Przeź-
dziecki Źródła I. — Pamiętnik Zawiszy
(wydał Bartoszewicz 1862). — Otwinowski
Pamiętniki. — Finkel III. 1848.

Charakterystykę jego podaje Konopczyński
w Hist. polit. (Encykl. Akad. Um.) II
410—425. — Feldman Polska w dobie
wojny półn. 1915 str. 276—9. — Jaro-
chowski Dzieje panow. Aug. II 1856.

Był on głównym bohaterem t. zw. wojny
olkiennickiej. Materiały do tej sprawy
spotykamy często razem zebrane w na-
szych bibliotekach w osobnych zbiorach,
np. ręk. Jag 3006, Ossol. 233 lub zbiór
Krzysz. Zawiszy w bibl. Krasińskich —
Ob. o tem bliżej obok dzieł wyżej powo-
łanych Szujski Dzieje tom IV str. 174. —
Powidaj w Przegl. polskim 1872 IV. —
Konopczyński w Hist. polit. II (Encykl.
Akad. Um.) str. 410. — Handelsman Studja
historyczne 1911 str. 15 i nast. — Kra-
szewski Kaj. w Przegl. pow. 1894. — Obacz
nadto w Bibljogr. tom XXIII 331 oraz
pod Radziejowski M. (1702) — Zawisza
Krz. (Relatja 1704). — Zbąski (1695) —
Sapiehowie (Manifest). — Powyższy ma-
terjał bibliograficzny nie został dotąd przez
historyków wyzyskany.

(Sapieha Kazimierz Leon Jan), syn
Aleksandra Pawła, gen. artyl. († 1738).
Campus Glorise Illimitatis Honoribus
in Campestri Sarmatia Ampliatus, Ter-
minalem in stationem Avitae Sagittae
Illvstrissimi ac Excellentissimi Domini,
Domini Comitiss in Bychow, Zasław,
Dąbrowna, Druja &c. Casimiri Sapieha

Generalis Artilleriae M. D. L. Volpensis. Onikszensis, Rakanciscensis, Ławaryscensis &c. &c. Capitanei, Radivillianis in Patriam Aquilis, Celsissimae, Illustrissimae, ac Excellentissimae Principis Carolinae Radziwiłłowna Cancellaridis M. D. L. Inter conclusa perennaturae Amicitiae Foedera, cum Triumphali Ducalium Tubarum Classico, publico Applaudentis Orbis Oraculo Destinatus atq; a Devinctissimo Fundatoriis Nominibus Academico Collegio, & Universitate Vilnensi Encomiastico Cultu Circumscriptionus. Anno ab Ortū, in Campestribus terrae, Floris Nazaraeni 1727. Vilnae Typis Academ: Societatis Jesu. folio, k. 26 nlb.

Na odwrocie herby obu domów, poczem dykacja. W panegiryku wzmianka o Marji Leszczyńskiej, król. franc. (k. D₂) i o Marji Sobieskiej.

Jagiell. — Krasina. — Ossol.

— Horologium saeculorum coronatis regnorum solibus conformatum ferreo Sapieharum telo, ac aereo Radivillorum lituo auream patriae aetatem indicans et insonans. Sponsali orbita: Illustrissimi ac Excellmī Dni Casimiri Sapieha Comititis in Bychow, Zasław, Dąbrowna, Druja etc. Generalis artilleriae M. D. L., Capitanei Volpensis, Onikszensis, Rakanciscensis, Ławaryscensis etc. et celsissimae illmāe ac excellmāe principis Carolinae Radziwiłłowna Cancellaridis M. D. Litt. instructum inter consona applaudentis Sarmatiae vota salutatione

panegyrica celebratum a perenniter obligatissimo fundatoriis nominibus Ducali Radivilliano Nesvisiensi Collegio Societatis Jesu. Anno quo (1727) VIVant! pLaVDentes nVMerent noVa saeCVLa sponsi. Vilnae typis Universit. Soc. Jesu. folio, 8 ark.

Na odwrot. str. tyt. herby państwa młodych
a pod niemi 4 w. łac.

Jagiell. — Krasinś.

— Traktat wiecznotrwały przyjaźni książęcego orła z heroiczną ręką pod Sarmackim niebem na wiekopomney sławy placu zawarty przy skonfederowanych ślubnym pierścieniem afektach Jaśnie Wielmożnego Jmci Pana Kazimierza Sapiehy hrabi na Bychowie, Zasławiu, Dąbrownie. Drui itd. Generała artyleryi W. X. L., Starosty Wołpińskiego, Onikszteńskiego, Rakanciskiego, Ławaryskiego itd. JO. księżny Karoliny Radziwiłłówny kanclerzanki W. X. L. itd. przy publicznych applauzach szczupłym lakonizmem opisany od zdewinkowanego wiecznie fundatorskim domom collegium y akademii wileńskiej Soc. Jesu. folio, 4 arkusze.

Jest to część III łacińskiego panegiryku „Horologium“ i dlatego zaczyna się od sygn. M.

Na odwr. str. tyt. herby oblubieńców a pod niemi 4 w. pol.

Krasinś. — Ossol. — Warsz. Uniw.

— Umbra od orła w słońce zanurzonego na heroicznę rękę złote wieki Sarmackiemu światu skazująca przy

skolligowaniu ślubnym pierścieniem rąk Jasnie Wielmożnego Jmci Pana Kazimierza Sapiehy hr. na Bychowie, Zasławiu, Dąbrownie, Dryi itd. Generała artylerji W. X. Lit., Starosty Wołpińskiego, Oniksztyńskiego, Rakaneckiego, Ławaryskiego itd. y JO. księżny Karoliny Radziwiłłówny kanclerzanki W. X. L. itd. szczupłym lakonizmem określona obligowanego wiecznie fundatorskim domom Kollegium Nieświżskiego Soc. Jesu Roku p. 1727. w Wilnie w drukarni akademickiej S. J. folio, 3 arkusze.

Druk łaciński, na odwr. str. tyt. herby państwa młodych i pod tem 4 w. pol.

Tworzy część drugą panegirku łacińskiego „Horologium“. Arkusze idą od lit. I.

Ob. Sapiehowie III 203.

Jagiell. — Krasinś.

— ob. Denisowicz (1727) — Łapczyński (1727) — Przyluski (Wypis).

Matyszewicz Pamiętn. I — Sapiehowie III (1894) 1, 202 i n.

SAPIEHA Kazimierz Leon, syn Lwa, pisarz w. lit. (od 1631), marsz. nadw., podkanclerzy lit. od r. 1645 († 1666). Dziękowanie za pieczęć mniejszą W. X. Lit. Władysławowi czwartemu.

Swada Polska Ostrowsk. 1745 f. I 273—275.

— List Kazimierza Leona Sapiehy Podkanclerzego W. X. Litew. zapraszający na pogrzeb małżonki swojej Teodory hrabianki Tarnowskiej Wojewodzanki Wendeńskiej, do Kazimierza Sapiehy.

Swada Polska Ostrows. 1745 f. I 4 str. 67.

— Oratio Casimiri Leonis Sapiehae procancell. Lith. ad Pol. senatores, qua valde necessarium esse, ut per universi regni nobilitatem perfidus hostis adoriatur, solide demonstrat 1649.

W Lünig. Oratt. II 38. — Por. Wysocki (Orator).

— Zdawanie pieczęci mnieyszey W. X. L. królowi Jmści po śmierci JW. Jmci Pana Pawła na Kodniu y Olszanach Sapiehy Podkanclerzego W. X. L. przez JW. Jmci Pana Kazimierza Leona Sapiehę Pisarza natenczas W. X. L. potym Marszałka Nadwornego, na ostatek Podkanclerzego W. X. L. na Seymie w Warszawie 1635.

Swada Polska Ostrows. 1745 f. I 228.

— Fundacya na czterech profesorow Juris-Prudencyi przy Akademij Wileńskiej Societ. J. przez Jasnie Wielmożnego s. p. Kazimierza Leona Sapiehę Podkanclerzego Wielkiego Xięstwa Litewskiego, Orszańskiego, Wołpieńsk. Luboszańs. Starostę, na Maiętności Poczaiewicze, ze Wsiami szęści naście y z częścią Miasta Łukomla do niey należącemi, w Powiecie Orszańskim situowaney, w Warszawie Dnia 20 Julij R. 1655 wiecznemi czasy zapisana, lecz nieprzyznana, ani przez Konstytuecyą, iak inne, approbowana: do Xiąg Grodzkich Woiewodztwa Brzeskiego, Litewskiego, dnia 9 Februarij 1656 Roku, przez Wieleb. Jana Andrzejkiewicza Soc. J. podana, a Wieleb. X. Woycie-

chowi Kojałowiczowi Soc. J. Rektorowi Akademij Wileńs. Widimusem wydana, potym do Kancellaryi mnieyszey W^o X^a Litt^o pod datą dnia 6 Maia R. 1659 przez Wielebn. X. Kazimierza Kojałowicza Soc. J. Rektora Akademij Wileńs. do Suscepty podana: nakoniec 1695 mense Augusto d. 11, do Xiąg Głównego Trybunału W^o X^a Litt^o Spraw wieczystych w sposob Przenosu iest ingrossowana w Wilnie. Extrakt Testamentu J. W. Fundatora, oraz dla objaśnienia na niektórych miejscach potrzebne Noty są przydane. folio, ark. sygn. A₁—B₂ (kart 4).

Jest to testament K. L. Sapiehy z objaśnieniami Wojc. Kojałowicza. Wydane po r. 1761? Ciekawe do historii szkół. Darowane były obicia berkawlowe Szkole Soc. J. wileńskiej, ale ani tego obicia widać, chyba na theatrum podczas balletów, tragedyi, dialogów. Sapieha fundował Jezuitom 11 wsi i nadto 5 innych, ale fundację skrzywdzono, o czem Kojałowicz mówi obszernie. Mówi też o świeżo założonej akademji w Tobolsku.

O powyższej jego fundacji czyli o t. zw. „szkole sapieżyńskiej“ (katedra prawa w Uniw. wil.) ob. Brenstein Bibl. uniw. w Wilnie 1925 str. 11 (mówi tu o jego bibliotece liczącej 3000 dzieł z górą). — Baliński Ak. Wil. str. 149. — Jaroszewicz Obraz III. — Łukasz. Hist. szkół IV. — Załęski Jezuiti IV i II 640. — Sapiehowie t. II (1891). — Żaden z tych autorów nie znał jednak powyżej opisanego druku.

Korzystałem z egzemplarza bibl. Tyszkiew. w Czerw. dw. (znisz. w r. 1919).

(Sapieha K. L.). Casimiro Leoni Sapieha magno maximi Regis Senatori, Dignissimo M. D. L. Procancellario, magna merito Majora merenti Maximo Publico voto sinceri, libentes vouemus academici Vlnenses. w 4ce, k. 8 nlb. (sygn. B₄). Akad. — Ossol.

— Fausta inter publicos applausus congratulatio sub auspiciis in Bello Zaporoviano reditum... obacz Łobżyński J. D. (1651).

Dedykacja prozą kart 3. Od ark. C Applausus publicus heroicis virtutibus Procancellarii. Na ark. E₂ Inscriptio auro elaboratae pizidis, quam ad aram Divae Clarom. obtulit.

— Illustrissimo Domino, D. Casimiro Leoni Sapieha dignissimo Senatori et Procancellario Magni Ducatus Lituaniae Elogium Natale Pro die 4. Nonas Martij Anni 1646. w 4ce, 1 ark. Wierszem nakamiennym. Zaczyna się: Dies recurrit natalis.

Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— Elogium parentale Casimiri Leonis Sapieha Procancellarii M. D. L. Swada Polska Ostrowskiego 1747 f. II Inscript. 102—103.

— Epitaphium Casimiri Leonis Sapieha et Theodora Sapieżyna, Vilnae. Swada Pol. Ostrowsk. 1747 f. II Inscr. 97—98.

— Meta Sagittae Sapiehanae in Obitu Illustrissimi Domini D. Casimiri Leonis Sapieha Procancellarii M. D. L. etc. a Collegio Brestensi Soc. Jesu Famae Posthumae indicata.

Przypis Pawłowi Sapiesze Wojewodzie Wileń. Por. Naruszewicz K. A. (Meta 1666).

— Phoenix Orbis Litvani, Illvstrissimvs Dominvs D. Casimirvs Leo Sapieha, Comes In Bychow Et Sapiezyn. Procancellarivs Magni Ducatvs Litvaniae; Orsensis, Volpensis. Berezynensis, Praefectvs, Oeconomiae Brestensis Administrator, Iris vtriusque in Alma Academia Vilneñ. Fvndator; ad Cineres Funebres, Illvstrissimae Familiae Sapiehanae. A Collegio & Academia Vilnensi Societatis Jesv Dedicatvs. Anno Salutis M.DC.LXVI. Varsaviae, Typis Elertianis. (Na końcu:) Varsaviae, Apud Viduam & Haeredes Petri Elert, S. R. M. Typogr: Anno Dñi 1666. fol., karta tyt., 2 k. przedm. i k. 14 ulb. (sign. A—G₂).

Tak brzmi tytuł w egz. Akad. — W egz. Jag. jest zmiana w tytule: ... Fundator ad cineres funebres illustrissimo Domino D. Paulo Joanni Sapieha Comiti in Bychów, Palatino Vilnensi, supremo M. D. L. exercituum Ducī, Zdzitoviensi, Roslaviensi, Borcianensi praefecto, Kobrynensis et Szawlensis oeconomiarum administratori ab exulibus socijs Collegii et Academiae Vilnensis Societatis Jesu dicatus. Anno salutis M.DC.LIX (1659).

W przedmowie wspomniani Bened. Paweł i Kazim. Jan Sapiehowie, Alex. Połubiński, J. Tyzenhaus. — Przedmowa w egz. Akad. zwrócona: ad illustriss. Domum ac fam. Sapiehanam. W egzempl. Jag.: Ad Paulum Joh. Sapieha.

Porównaj t. XXIII str. 53 pod Naruszewicz Kaz., gdzie opisany tenże sam panegiryk, ale z podaniem Naruszewicza jako autora (bibl. Czerw. Dworu).

Data tam podana 1646 jest błędem druku. Akad. — Jagiell.

— ob. Andrzejkiewicz Jan (Memoryał 1666) — Bardowski Nicolaus (1643) — Brzeskie Kollegium (1659) — Congratulatio (1651) — Ginkiewicz Michał — Gliński Jan (Kazanie 1652) — Kobierzycki Stan. (Histor. Vladislai 1635) — Kognowicki (Życia) — Kojałowicz Kaz. (Paneg. 1668) — Kojałowicz Wojciech (Histor. Lithuan. 1650) — Konstantynowicz Józ. (1647) — Koreywa J. A. (Threnodya 1632) — Kwiatkiewicz J. (Meta 1659) — Łayszczewski Seb. (Kazania pogrzeb. 1637) — Laurinowicz Mik. (Kaz. pogrzeb. 1646) — Łobżyński Jan D. (1651) — Marquart And. (1647) — Mitovius Petrus (1652) — Myśliński Fabian (Wieniec 1639) — Naruszewicz Krzysztof (Lumina 1652) — Naruszewicz Kazimierz Alex. (Phoenix 1666) — Olizarovius Aaron Alexander (De politica 1651) — Piotrkowczyk Alexy (1653) — Poczapowsky Jan (Universa meteorol. 1643) — Połubiński G. (Compendium 1644) — Połubiński Gabriel (1647) — Połubiński Hieronim Konst. (Disputatio 1635) — Potocki Paweł (Saeculum 1702) — Puteanus Eric. (Epistolar. 1641, Pompa 1639) — Rudomicz Bazyli (Mausoleum 1653) — Rudziński Atanazy (Kolęda konfeder. 1656) — Rutkowski Andrzej (Obrona W.X. Lit. 1648) — Rywocki Jan (1645) — Sapieżyna Teodora (żona jego) — Sapieha Krzysztof Mik. (Trophaeum 1631, Cor Leonis 1631) — Sarbiewski M.

(Scipio Marschale. 1635) — Sloxoin Jon. (Testam. 1641) — Starowolski Szymon (Diva Claromontana 1640) — Toński Jan (Arithmetica vulgaris b. r.) — Tupik X. Stanisław (Śmierć pańska 1667) — Ver-nulaeus Nicolaus (Institutionum 1649).

Sapiehowie II 13 i nast. -- Kotłubaj Ga-lerja nieśw. — Rodow. Sapiehów s. 30—1. — Kraszew. Wilno IV 374. — Kognowickiego życiorys ob. tom XIX 394. — Siarczyński Obraz II 159. — Kwiatkowski Panowanie Wład. IV. — Podgórski Pomniki do dziej. Polski str. 11. — Pamiętniki Niemcewicza IV 162. — Święcki Hist. pam. II 62—65. — Dzieje dobroczynn. 1821 Wilno 67 i 8. — Mecherzyński Hist. wym. pol. III 155. — Swada Ostrowsk. I. — Bieliński Uniw. wil. I—III. — Rygiel Puteanus und die Polen (1913). — Kochowski Klimaktery. — Encykl. Orgelbr. T. 22 s. 935—6. — Staro-wolski Monum. 237. — Czaplewski Polacy w Ingolszt. 1914 str. 96. — Obuchowiczów Pamięt. (wyd. Balińskiego) str. 7.

O jego archiwum ob. niżej pod Sapiehowie.

Sapieha Kazimierz Mikołaj, syn Mikołaja, star. niemonojecki († 1639) ob. Columbinus (1619) — Młodzianowski (1641).

Sapieh. II 141.

(Sapieha Kazimierz), syn Mikołaja, starosta krzepicki (1625, umarł 1654). Epitaphium Codnae.

Ostrows. Suada lat. inscript. II p. 110—111.

SAPIEHA Kazimierz Nestor (1757 † 26 maja 1798), gen. artylerji lit., poseł na sejm 4-letni, marsz. Konfed. lit. Głos J. O. Xiecia Imci Sapiehy Generała artylerji W. X. Lit: Posła Woiewodztwa Brzeskiego Lit. die 7. 9bra 1778 na

sessyi seymowey miany. (Na końcu:) w Drukarni P. Dufour Drukarza J. K. Mei y Rzpltey, mieszkającego na S. Jańskiey ulicy. fol., str. 4.

Odczytuje swoją instrukcję w sprawie ekonomji król.

Branic. — Czartor. — Krasinś. — Ossol.

— Głos Starosty i posła Brzeskiego Litt. Na Rugach Poselskich dnia 3. Octobra 1786 Roku miany. (Na końcu:) W Drukarni P. Dufour. Konsyliarza Nadwornego, Drukarza J. K. Mei i Dyrektora Drukarni Korpusu Kadetow. w 4ce, str. 12.

Broni ginącej wolności. Zwalcza „seymikow podwojnych potwory“. Obawia się przewagi senatorów nad posłami. — Omawia przebieg sejmiku w Kamieńcu podolskim i daje votum za jego legalnością.

Czartor.

— Głos J. O. Xcia Imci Sapiehy Generała artyleryi W. X. L. starosty i posła Brzesk: Lit: w Izbie poselskiey dnia 7. 9bra 1786 Roku miany. fol., k. 1.

Wielbi marszałka Koła rycerskiego. Mówi o projekcie konsensów, podanym od Dobrzyńskiego, na który się pisze.

Branic. — Czartor. — Jagiell.

— Głos... na Sessyi Seymowey d. 3. 9bra 1788 in turno miany. B. m. dr. (Dufour). w 4ce, str. 8.

Powołuje się na wyrazy: „Stoiemy nad przepaścią“ które wyrzekł Hetman Kzewuski, cnotliwy i pięcioletni więzień, przed podpisem projektu zwiększenia mocy Rady nienustającej.

Akad. — Branic. — Jagiell. — Ossol. — Warsz. Uniw. — Zieliński.

— Głos... marszałka Konfederacyi W. X. Lit: na dniu 27 9bra 1788. r. w Skonfederowanych Rzpltey Stanach miany. (Na końcu:) W drukarni Piotra Dufour... w 4ce, str. 4.

Przemawia za zachowaniem dawnego stroju zwłaszcza w wojsku. Powołuje się na przykład Szwecji.

Akad. — Branic. — Dzików. — Warsz. Uniw.

— Głos JO. Xcia Imci... Marszałka Konfederacyi i Generała artylleryi W. X. Litt. przed uchycieniem opisow Rady nieustajacey, 1789 roku 19 Januarii miany. Warszawa. (Na końcu:) w drukarni P. Dufour. w 4ce, str. 15.

Mówi o powstaniu Rady n. że ją wprowadziła cudzoziemska influencja kopiąc sobie kanały aż do najdrobniejszych cząstek Rządu. Uprawniono ją krwią i łzami r. 1776. Jest za zniesieniem Rady.

Akad. — Branic. — Czartor. — Dzików. — Jagiell. — Krasinś. — Ossol.

— Głos... na dniu 17 kwietnia miany. Warszawa 1789. w 4ce, str. 7.

Branic. — Dzików. — Jagiell. — Krasinś. — Zamojs.

— Głos J. O. Xcia Imci... Generała artyleryi y Marszałka Konfederacyi W. X. Lit: na dniu 21 Kwietnia 1789 Roku miany. w 4ce, str. 8.

W sprawie noty rosyjskiej. — Jest za przymerzem z Prusami.

Branic. — Czartor. — Krasinś. — Zamojs.

— Głos JO. Xcia Imci... Marszałka konfederacyi i Generała artyleryi W. X. Lit. na dniu 1 września 1789 r.

W druk. P. Dufour kons. nadw. J. K.
Mści dyrektora druk. korp. kad. w 4ce,
str. 11. Zieliński.

— Głos J. O. Xięcia Imci... Mar-
szałka Konfederacyi y Generała Arty-
leryi W. X. Lit. dnia 21 Grud. 1789
miany. w 4ce, str. 16.

Śmiało występuje przeciw wpływowi Rosji,
powołując się na przestrożę Rousseau.
Chwali przyjacielską medjację króla prus-
kiego. Opowiada, że widział trupy ubo-
giej szlachty które padły od bagnatów
moskiewskich r. 1776 w powiecie Sło-
nimskim. Jagiell.

— Głos J. O. Xięcia Imci... Mar-
szałka konfederacyi i Generała arty-
leryi W. X. L. na dniu 20 września
1790 roku miany (1790). w 4ce, str. 19.

Branic. — Krasiński. — Zamojs. — Zieliński.

— Głos Jasnie Oswieconego Xięcia
Imci Sapięhy Generała artyleryi y Mar-
szałka konfederacyi W. X. Lit. Posła
z Województwa Brzeskiego Lit: na dniu
18 kwietnia 1791 roku miany. w 4ce,
1 arkusz.

(Na końcu:) w Warszawie w drukarni JKMc
i Rzeczypospolitey P. Zawadzkiego na Pie-
karskiej ulicy pod Nr. 129.

O prawach dysydentów. Mówi z okazji na-
dania reprezentacji mieszczanom, chwali
tu projekt Suchorzewskiego posła Kali-
skiego o miastach, który zmieniono
w prawo. — Żąda, aby dysydenci byli
przypuszczani do wewnętrznego miast go-
spodarstwa. Katolicy nie powinni mieć
preferencji.

Akad. — Branic. — Czartor. — Jagiell. —
Ossol. — Zamojs.

— Głos JO. Xcia... Gener. Artyll.
y Marsz. konfed. W. X. Lit. na dniu
3 Maja 1792 R. miany. w 4ce. kart 4.
Warsz. Uniw. — Zamojs.

— Manifest JO. Xcia Imci Nestora
Kazim. Sapiehy Generała Artyll. W.
X. Litt. Brzesk. Litt. etc. Starosty, prze-
ciwko W. W. Jędrzejowi Aloizemu Ko-
źmianowi Sędziemu i Mikoł. Trzciniń-
skiemu Podśędkowi ziemsk. Lubelsk.
3 listop. 1787 w akt. grodzkich Lubel-
skich zaniesiony. fol., sygn. B.

Akta do tego procesu się odnoszące ob. ręk.
Czart. nr. 931 (Kutrzeba Catal. 1909).
Branie.

— Manifest... o limitowaniu seymu
dnia 27 lipca 1792. (B. m. i r.). folio.

Por. Małachowski Stan. Zamojs.

— Mirtyl y Tyrsys Sielanka Na
Dzien Doroczny Urodzin J. O. Xney
Imci. z Cetnerow Sanguszkowey Mar-
szalkowey W. X. Litt; Dnia 14 Lutego
1782 Roku. Przez X. K.(az.) S(apiehy)
G. A. W. X. Litt. w 8ce, str. 15.

Sielanka wierszem w formie djałogu. Wśród
niego „Pienie czyli Himn do Miłości“
śpiewa Tyrsys. — Inne wiersze Sapiehy
są w Zab. przyj. i poź. (ob. niżej).

Święcki Hist. pam. II 436.

Akad. — Branie. — Kijow. — Zamojs. —
Zieliński.

— Mowa J. O. Xcia Imci Sapiehy,
Generała artyleryi W. X. L. starosty
i posła Brzesk: Lit: w Izbie poselskiej
miana. (Na końcu:) W drukarni P. Du-
four... folio, 1 k.

Mówi o dogorywającym sejmie przed wyborami do sejmików (więc 1786?). Zgadza się na projekt Wdy Sandom.

Branic. — Czartor. — Jagiell.

— Mowa J. O. Xiążęcia Imci Kazimierza Sapiehy Generała artylleryi W. X. Lit: deputowanego od stanu rycerskiego do Nayjasn. króla Imci y prześwieitnego Senatu z doniesieniem o jednostaynym obraniu Marszałka Seymowego miana dnia 6. miesiąca Octobra 1778. w 8ce, k. 4 nlb.

Bez treści, same komplementa dla króla.

Toż wyszło in folio 2 k. — z dodatkiem na końcu: u P. Dufour Drukarza...

Czartor. — Jagiell. — Krasinś.

— Mowa J. O. Xiążęcia JMości... Miana. Na dniu 26 października Roku 1778. (Na końcu:) u P. Dufour, Drukarza JKMc i y Rzecz. mieszkającego na S. Jańskiej Ulicy blisko Zamku. folio, kart 2 nlb.

Ząda anulowania czynności Rady nieustaj.

Krytykuje jej działalność.

Branic. — Czartor. — Ossol.

— Mowa J. O. Xcia Imci Sapiehy Generała Artylleryi Lit. starosty i posła Wwdztwa Brzeskiego Litewsk. miana 20. 8bris 1784 w złączonych Izbach. fol., 2 k.

— Mowa... w Izbie poselskiej Na Rugach w dniu 3. Octobra 1786 Roku Miana. fol., str. 7.

Jest to to samo, co powyżej: Głos na rugach, z bardzo małemi zmianami stylistycznemi. Sapieha kilka swoich mów wydał w podwójnym formacie i z odm. tytułem.

Czartor. — Jagiell. — Ossol.

— Mowa... przy wniesieniu projektu przedłużenia Sejmów Ordynaryjnych Na Dniu 3. 9bra 1786. Roku w Izbie poselskiej miana. [Zarazem:] Przymowienie się tegoż przy kwiecie wojskowym. (B. m. dr.). fol., str. 4.

Twierdzi, że wniosek dołożenia regimentów gwardji do przepisu względem cudzoziemców jest czezy i niepotrzebny. Chwali ustawę o szkole rycerskiej, której za-wdzięcza pięcioletnią edukację.

Czartor. — Jagiell. — Zamojs.

— Mowa J. O. Xcia JMci Kazi-mierza Sapiehy generała artyleryi marszałka konfederacyi W. X. L. starosty i posła wojewodztwa Brzeskiego litewskiego na d. 8. 8bra 1788 r. miana. B. m. i dr. (Warszawa, P. Dufour) 1788. fol., k. 2.

Wspomina z obawą niesforne sejmiki konfederackie.

Branic. — Czartor. — Dzików. — Jagiell. — Krasinś. — Zielińś.

— Mowa... Generała artyllervi marszałka konfederacyi W. X. Lit: na dniu 27 Oktobra 1788 roku w Stanach skonfederowanych miana. (Na końcu:) w Drukarni Piotra Dufour kons: nadwor: JKMc: Dyrektora drukarni Korp: Kadet: mieszkającego w Rynku miasta Starey Warszawy N. 58. w 4ce, str. 12.

Są dwa różne odbicia.

Mówi o komisji wojskowej, która w roku 1764 wzniosła się na rozwalinach władzy hetmańskiej. W roku 1775 przywrócono częściowo władzę hetmanom. Oświadcza się za projektem Ogińskiego. Potępia Radę nienastającą, której grzechów był przez lat

cztery świadkiem i przeciw niej do protokółów podawał rozpisy.

Akad. — Branic. — Jagiell. — Krasinś. — Ossol.

— Mowa J. O. Xcia Imci... Marszałka konfederacyi i Generała artyleryi W. X. L. na dniu 10 sierpnia 1789 roku miana. w 4ce.

Branic. — Zamojs. — Ziełinś.

— Odpowiedz na Deklaracyą Przez Imię Pana Bułhakowa posła Rossyiskiego pod dniem 18 maja 1792. R. w Warszawie podaną. *Reponse à la Declaration remise à Varsovie le 18 Mai 1792. par Mr: de Bułhakow Envoyé de Russie.* (B. m. i r.). folio, str. 11.

Data na końcu: w Warsz. dnia 1 czerwca 1792.

Druk w dwie kolumny w dwóch językach.

Na końcu podpisani: Stan. Nałęcz Małachowski, refer. W. K., seymowy i Konfederacyi prow. Kor. marsz., oraz Kazimierz Nestor Xiąże Sapieha, G. A. i marsz. Konf. W. X. L. — Obacz tom XIII str. 445, gdzie opisano także dwa wydania w ósemce oraz wydanie niemieckie (*Gegenerklärung*). Obacz także w. t. XXII str. 78.

Wywołane notą Bułhakowa, która w t. XIII jest bliżej opisana (kilka wydań polskich, franc., niem. i ang.).

Tekst odpowiedzi opracowali Ignacy i Stan. Potocki, Piatoli, Mostowski, Weyssenhof. Obacz o tem Smoleński Ostatni rok str. 409 (tamże ujemny sąd Śniadeckiego o całej tej odpowiedzi). Sąd Śniadeckiego wydaje się zbyt bezwzględny: marszałkowie bronią konstytucji, krytykują fakt gwarancji ros., odpierają zarzuty Bułhakowa i Katarzyny, ale zapowiadają na końcu „determinacyą na wszelkie hazardy potrzebnej obrony“. Odpowiedź swoim umiarkowaniem wy-

wołała za granicą dobre wrażenie (depesza Ankwicza).

Oprócz powyższej „Odpowiedzi“ wydawał Sapieha w r. 1788–1792 jako Marszałek konfed. litewskiej wspólnie z Stan. Małachowskim, marsz. konf. kor. liczne noty i manifesty, które obaj podpisywali. Wymienione są one w tomie XXII str. 76–78. — Por. także Actum (1789).

Akad. — Branic. — Jagiell. — Krasinś. — Ossol. — Raczyńś. — Uniw. lwows.

— Ostrzeżenie... fol., 1 karta.

W sprawie ulepszenia techniki głosowania.
Czartor.

— Oświadczenie J. O. Xcia Imci Sapiehy Gen. artyll. i marsz. Konf. W. X. L. na dniu 3 Maja 1791 r. w Kościele farynym przed wykonaniem przysięgi na posłuszeństwo Konstytucyi rządu uczynione. w 4ce, str. nłb. 4. Krasinś.

— Projekt Jasnie Oswieconego Xcia... marszałka konfeder. Litt. w deputacyi konstytucyiney roztrząsany. fol. 1 k.

O obieraniu wojskowych funkcyj poselskich.
Deputacja daje opinię, że projekt ten jest stosowny. Czartor.

— Projekt co do wyborów kommisarzy cywilno-wojskowych na posłów przed upłynieniem lat dwóch funkcyj. fol., str. 1, p. fr. Branic.

— Przymówienie się przy kwiecie wojskowym. fol., 1 karta.

Ob. wyżej: Mowa 3. 9bra 1786.

Jagiell. — Ossol.

— Przymówienie się Xięcia Kazimierza Sapiehy Generała Artylleryj W. X. L., Star. i posła Brzeskiego Lit.

w Izbach złączonych przy zaświadczeniu Rady Nieustającej na dniu 23 8bra 1786. w 4ce, str. 12.

Ossol. — Warsz. Uniw. — Zamojs.

— Przymówienie się Jasnie Oswieconego Xięcia JMci Kazimierza Sapięhy Generała artylleryi Wielkiego Xięstwa Litewskiego w sprawie malegesti officii promowowaney z rejestru poenalium przeciw WW. Jendrzeiowi Kozmianowi sędziemu, Mikołajowi Trzeńskiemu podsędkowi ziemskiemu Lubelskim dnia 3. Xbra 1787, roku w Lublinie. w 4ce, 17 kart nlb. (sygn. E).

Ob. wyżej: Manifest.

Akad. — Czartor. — Ossol. — Zamojs.

— Remanifest J. O. Xiążęcia Imci Nestora Kazimierza Sapięhy Generała Artylleryi W. X. Lit: Na zaskarżenia J. O. Xsiężny Imci Anny z Hrabiów Cetnerów Sapięzyny Generałowy Artylleryi W. X. Lit: Zony swojej uczyniony w Aktach Trybunalskich dnia 11 Miesiąca Kwietn. 1785. fol., k. nlb. 4.

Pisze, że tylko z miłości ożenił się z nią, a nie dla interesu. Szło o fortunę Romana Sapięhy jej syna z pierwszego małżeństwa, z czego widno, że żona była wielką rozrutnicą. — Sapięhowie III 414 nie znają tego druku. Jagiell.

— Rota przysięgi dla Stanów skonfederowanych. (Projekt). 1790. folio, str. 1 (p. fr.).

Branic.

— Zmiana prawa co do zasiadających w Komissyi cywilno-wojskowej. folio, str. nlb. 1,

Krasińs,

— Zrzeczenie się summ Ur. Nestorowi Kazimierzowi Xciu Sapieże Gener. Art. W. X. L. należących na rzecz skarbu Litews. folio, str. nlb. 2.

Obacz Actum d. 24 Sierpnia 1789 r.

Krasińs.

(Sapieha Kazim. Nestor). Kopia listu i wierszy do J. Oświeconego Xcia Imci Kazimierza Sapiehy. Generała artyleryi i Marszałka konf. i W. X. Lit. Kawalera orderów polskich z okazji imienin jego podczas oktawy napisanych d. 7 marca r. 1789. w 4ce, str. liczb. 4.

Branie. — Krasińs.

— List do J. O. Xiążęcia Sapiehy od anonima 1789 roku podczas seymu napisany. w 8ce, 2 arkusze.

Porów. Listy. — Bentk. H. lit.

— List do J. O. X. Imci Sapiehy Marsz. konf. seymow. prowincyi W. X. Lit. r. 1789 maja 2. dnia. (B. w. m.). w 4ce, k. nlb. 4.

Od mieszczan Wileńskich; podpisany: Obywatel.

Jagiell.

— Listy do J. O. Xiążęcia Sapiehy od Anonima. 1789. Roku pod czas Seymu napisane. w 8ce, str. 28, kart 2 i 1 tablica.

Są to Listy III przeciw duchowieństwu, które nie chce brać udziału w podatkach i innych ciężarach kraju.

Rozpoczyna przedmowa do Anonima (Listów do Małachowskiego). Mówi, że nie pisze w przeciwnieństwie do niego, owszem przydaje myśli swoje. Tylko przełożyć pragnie uwagę nad duchowieństwem,

Po str. 28 idzie: Do autora. Pod tytułem: Odpowiedź Plebana na nowe zarzuty przeciwko Duchowieństwu. (Pisane na skutek broszur: Zgoda i niezgoda; Respons na list plebana; Poparcie uwag nad życiem Zamojskiego). Jest to obrona funduszków duchownych, gdzie zarzuca przeciwnikowi, że udaje księdza ale gorliwego o podatek. Chce się podobać wyższemu stanowi jego dozorcóm, więc szkaluje. Estote sicut canes latrantes. — Na końcu tablica: Regestr opactw duchownych i świeckich, z wymienieniem 54 opatów.

Wyszło widocznie z kół bliskich Kołłątajowi (ob. jego Listów część III 1788).

Branic — Jagiell. — Ossol. — Warsz. Uniw. — Zielińs.

— Pamięć w potomne czasy Jaśnie Oświeconego Kazimierza Nestora Książęcia Sapiehy Generała Artyleryi litewskiej y Marszałka Seymowego Konfederacyi, orderów polskich Kawalera. Podana w Warszawie 1791 roku. W Warszawie w drukarni uprzywilejowanej Michała Grölla księg. nadw. J. K. Mci. w 4ce, 2 karty nlb.

Zaczyna: Sławę dla wielkich ludzi, gdy pióro wymierza, obok z cnym Małachowskim waży Kazimierza. Jagiell.

— ob. Actum (1789 i 1787) — Dowody (1776) — Kognowiecki Kazimierz (1791) — Małachowski Stan. Nałęcz (1792) — Leopold (1747) — Sapiężyna Anna — Srzednicki Ign.

Należał do Zabaw przyjemn. i pożytecznych, np. T. 4, str. 49 wiersz do Xżny Izabeli Czartoryskiej; na str. 361 wiersz na rocznicę koron. JK Mci.

Jego „Listy z lat 1773—6“ wydał Kraszewski w Ateneum 1852 i osobno. — Oprócz tego

jest dużo jego listów w rękopisach bibl. Ossol. oraz bibl. Kras. (nr. 4048). — Również dużo aktów do niego się odnoszących jest w rękopisach Czartor.

Bartosz. w Święckiego Hist. pam. II. — Rodowód Sapiehów str. 53-4. — Kraszewski Polska w czasie II 47. — Korzon Wewn. Dzieje VI 382. — Kalinka Sejm czteroletni I 259 (tu jego charakterystyka). — Smoleński Ostatni rok (1897) i Konfed. targ. 1903 passim. — Chodkiewicz Portrety 1820. — Szykowski Dzieje tragedji 1920. — Bibliogr. tom IV str. 181. — Finkel nr. 5015 i 27701. — Sapiehowie III 415.

SAPIEHA Kazimierz Władysław, wojewoda Trocki (1650 † 29 kwiet. 1703). List... zapraszający na akt weselny... Ludowiki Sapieżanki Pisarzówny polney koronney siostry swoiey, którą brał in sociam vitae... Konstanty książ Szujski Choraży brzeski, potym Pisarz W. W. X. Lit. 1687.

Swada Polska Ostrowskiego Danejk. 1745 f. I 4, str. 84.

— Podziękowanie za województwo Trockie królowi Imci Augustowi wto-remu na Seymie Coronationis.

Swada Polska Ostrowskiego Danejk. 1745 f. I, str. 271.

(Sapieha Kaz. Wł.). Epitaphium Casimiri Vladislai Sapieha Palatini Trocensis, Codnae.

Swada latina Ostrowskiego Danejk. 1747 f. II. Inscr. 113—115.

— ob. Putkowski (1703) — Rusiecki Benedykt X. (1703).

Sapiehowie III 29.

Sapieha Kryspin, woj. wil. ob. Elenchus (1697).

(**Sapieha Krzysztof**), krajezy W. X. L. († 1665). Epitaphium Christophori Sapieha, incisoris M. D. L. Wiszniciis. Svada latina Ostrowsk. 1747 f. II 4. str. 112.

(**Sapieha Krzysztof**), podezaszy W. X. L. (1590 † 1637 27 listop.). Epitaphium Christophori Sapieha Pocillatoris M. D. L. Patavii in Italia.

Svada latina Ostrowsk. 1747 f. II str. 107.

— ob. Saracinelli (1625).

Sapieha Krzysztof Franc. ob. Osędowski Stan. (Cithara 1638).

SAPIEHA Krzysztof Mikołaj, syn Lwa, krajezy lit., pisarz polny (1607, † 1631). Theses Politicae ex Aristotelis libris de Republica a Christophoro Nicolao Sapieha, Palatini Vilmensis filio. Publice, et in Palestra Bonae Mentis propositae. Lovanii typis Cornelii Coenesteynii cId Id CXXVII (1627). w 4ce.

Dedykacja ojcu. Nauczycielem jego był Puteanus.

Między innemi broni tu tezy o potrzebie swobód szlacheckich oraz o istnieniu wolnej elekcji w Polsce; nadto wyświetla, że Polska jest murem Europy.

Powyższe „tezy“ odnalazł prof. Kot w bibl. król. w Berlinie.

Ks. Olszewski w kazaniu „Grono winne“ 1631 (ob. tom XXIII str. 336) a za nim Niesiecki VIII 265 mówią, że przekładał Liwiusza. — Ob. Liwiusz.

— [Opowiedzenie zdarzeń Dymitra cara 1627].

Chwali je Eryk Puteanus, zatem było pisane po łacinie; ale pytanie, czy wyszło drukiem?

Rodowód Sapiehów s. 29.

(Sapieha Krzysztof Mikołaj). Per Angusta Ad Augusta. Cor Leonis signum coeli, sub quo Ill. D. D. Chr: Sapieha 17 Augu: Mortuus. Angustiae mihi sunt. Cor Leonidae Fortuna Xerxis domuit. Post coronam capiti Regio detractā In Tribus hastis uirtutem simulac uitam absoluit: plut: in Paral: Fortunam uirtute domui. Illmo Dmo D. Leoni Sapieha M. D. Lit: Supremo Exer: Duci Palat: Vilnen: Optimo Parenti Optimvm Filivm Christo: Nico: Sapieha M. D. Litu: Notarivm In moribus suis et mente Rpcae superstitem Sodalitas Annuntiatae Virg: In Alm: Vniu: Viln: D. D. (B. m. dr. i r.) (1631?). folio, k. 12 nlb.

Karta tyt. sztychowana. U góry w wieńcu słowa: „Per angusta ad augusta“; niżej lew podtrzymujący przednią prawą łapą tarczę w kształcie serca z napisem w środku: „Cor Leonis signum coeli, sub quo Ill. D. D. Chr: Sapieha 17 Augu: Mortuus“, obok bliżej grzbietu przednia część raka, między którego wąsami słowa: „Angustiae mihi sunt“; niżej: „Cor Leonidae“ i t. d. U dołu: z jednej strony postać kobieca, stojąca na kole, między którego górnymi sprychami wyrazy: „orbis iter“, z drugiej strony postać rycerza w zbroi z tarczą w lewej ręce i dwiema włóczniami tkwiącymi w piersiach, prawa jego ręka wyciągnięta w górę trzyma sznurek w rodzaju uździenicy, przechodzącej przez pazury prawej tylnej łapy lwa, a wychodzącej z ust postaci kobiecej; między temi postaciami tarcza zwisająca na taśmie, trzymanej w tylnej prawej łapie lwa z napisem: „Illmo Dmo D. Leoni Sapieha“ i t. d.

Cały rysunek nie posiada może wyższej wartości artystycznej, ale jest niesłychanie charakterystycznym objawem jako jedna z pierwszych prób wprowadzenia baroku do Polski. — Artysta nie podpisany.

Na karcie drugiej (sygn. „A“) przedmowa do Leona Sapiehy wojew. wil. Na karcie 8mej zaczynającej się znowu od sygnatury „A“ przedmowa do Jana Stanisława Sapiehy, marszałka W. Ks. Lit., starosty słonimskiego, starszego brata zmarłego Krzysztofa. Jagiell. — Ossol.

— TROPH•EVM Glorïae Ex Illustribus Vitae Exuuiis Illmi Dni D. Christ: Nico: Sapieha Palatinid: Vilneŋ M. D. Litu: Notarii Fraternalis pietati Illmi Dni D. Casimiri Sapieha Palatinid: Vil. M. D. Litu. Notarii &c. Erectvm Per Annuntiatam Diuae Virginis Sodalitatem Almae Vniuersitatis Vlnensi (sic) Sal^u A^o. M.D.C.XXXI (1631). folio, k. 9 nlb.

Karta tyt. pięknie sztychowana. U dołu dwoje dzieci naprzeciw siebie, z których jedno wydmuchuje bańki mydlane, a drugie je usiłuje schwycić; na jednej z większych baniek napis: „Memento“, na drugiej: „Fruimur“, niżej powtórzone te same wyrazy i zdanie: Homines breuis et caduca res nascimur Seneca VI natur. q. I. Nad główkami dzieci po obu stronach dwie tarcze ze strzałami, a z poza nich wyrastają pnie drzew z obciętemi konarami, na jednym z pni pozawieszane odznaki godności świeckiej jak: zbroja, hełm, rękawica, naramiennik i korony, na drugim odznaki godności duchownej jak: kapełusz, infuła i tiara. Na obydwóch pniach, na tablicach, umieszczonych w ich środku, napisy jednakowo brzmiące: „Pauperum tabernas“, a na dwóch wyższych i naj-

dłuższych konarach napisy: „Regum turres“; na rozgałęzieniach tych najdłuższych konarów stoi kościotrup z berłem w prawej ręce i koroną na czaszce, pod jego nogami napis: „Aequo pulsat pede“, niżej zaś między obydwoma pniami zwisa zasłona w kształcie tarczy, uwiązana dwoma końcami do konarów, na których stoi kościotrup, na tarczy tej umieszczony tytuł. Po prawej stronie kościotrupa klepsydra uskrzydłona z dłonią wchodząca w dolny jej otwór, na palcach dłoni zawieszony różaniec, po lewej stronie kościotrupa herb Sapiehów „Lis“, otoczony wieńcem. Nad klepsydrą napis: „Nec pietas moram“, nad herbem: „Nec dignitas moram“, niżej zaś: „Fugaces labuntur anni sicut sagittae“; u samej góry wstążka, w której środku ponad kościotrupem wyrazy: „Pallida Mors“.

Ded. Kazim. Sapiesze, wojewodzie, bratu zmarłego, poczem wiersz.

Jagiell. — Ossol. — Warsz. Uniw.

— ob. Liwiusz — Olszewski Jakób (Winne grono 1631) — Puteanus Ericus (Epistolarum 1646) — Radziwiłł Krzysztof (1632) — Starowolski Szymon (De claris oratoribus 1628) — Tyszkiewicz Janusz (Mowa na pogrzebie, w Swadzie polskiej Ostr. Danejk. 1745 część VI str. 40).

Siarczyński Obraz II 159. — Starowolski Monumenta 239. — Niemcewicz Panow. Zygm. III. — Pamiętniki Niemcewicza T. II 361, 379, 400. — Epitaphium Chistophori Sapieha, Notarii M. D. Lit. jest w Ostrow. Sunda lat. inscript. 1747 II 98. — Sapiehowie II 11—13. — Czaplewski Polacy w Inglostadzie 1914 str. 96 (pod r. 1623). — Rygiel Puteanus und die Polen 1913. — Kot Stos. Polaków z Uniw. low. (1927) str. 19.

Sapieha Krzysztof Stefan, starosta Lidzki ob. Laudański Wojciech (przy pogrzebie Alex. Hołowczyńs. 1617).

SAPIEHA Lew (Leon), syn Iwana, urodz. 1557, od r. 1581 pisarz lit., od 1585 podk. lit., od 1589 kanclerz lit., od 1623 woj. wil., od 1625 hetman wielki lit. († 1633). List do JW. Imci Xiędza Jozefata Kuncewicza, Archi-Episkopa Połockiego od JW. Imci Pana Leona Sapiehi Kanclerza W. W. X. Litt. pisany. (Na końcu:) Z Warszawy, dnia 12 Martii Anno Domini 1622. Bez w. m. dr. i r. (17..). w 4ce, str. 14.

Odpisuje na jakiś list Kuncewicza. Wywodzi, że Chrystus nie potrzebuje gwałtem przymuszonych sług. Zarzuca Kunc. „warcholenie się z Szyzmatykami“. Mówi o Boreckim i Smotryckim, że ich kilku czernców i szlachty nie przyjmuje. Wspomina zatargi Kuncewicza z Połoczanami. Cały list jest gwałtownem potępieniem Kuncewicza za zbytnią gorliwość i bezwzględność w stosunku do schizmy. Unja oderwała od Polski Psków, Nowogród, Czernihów i odtrąciła serca narodu ros. od królewicza.

Druk pochodzi z drugiej połowy XVIII w. Jocher 9477 przypuszcza, że wydali go wówczas dyzunici. Ostry jego ton mógłby świadczyć o jego wątpliwej autentyczności. Ale z drugiej strony są okoliczności przemawiające silnie za nią: 1) pisany jest widocznie na podstawie dokładnej znajomości wypadków z r. 1620—22; 2) są w tekście błędy, które wskazują, iż ten, co ogłaszał list drukiem, już nie dobrze rozumiał i odczytał tekst pierwotny (np. Moskwicin wojewoda kaliski, zamiast: kaluski, magna thymianiatum vis).

Przekład tego listu na ros. umieszczony jest w Magazynie Tumańskiego (Petersburg 1793); a skrócony w dziele Bantysza Kameńskiego o Unji. Skróć wzięty z ros. ogłosił Linde (Statut lit.) i Wiszniewski tom VIII str. 346 i 497. Stamtąd przedrukowano go w dziele „Sapiehowie“ I 374. Autograf listu ma być w Bibl. Uniw. wil. O stosunku Lwa Sapiehy do unji i prawosławia ob. Prochaska w Kwart. hist. 1896 oraz Charłampowicz Polski wpływ na szkolnictwo 1924. Branice. — Czartor.

— Oratio nomine Sigismundi III Regis Poloniae habita Vilnae.

Svada lat. Ostrowskiego 1747 f. II str. 57.

— Przemowa do króla Jmci Zygmunta III przy ofiarowaniu Statutu W. X. Lit. nowo wydrukowanego.

Mowy wyborne. Lublin 1759 str. 367—370. —

Swada Polska Ostrowsk. 1745 f I 29—30.

— Statut Wielikoho Kniażestwa Litowskoho od Nayiasnieyszego Hospodara korolia Jeho Miłosti Zygimonta tretiego na Koronacvi w Krakowie wydanyj roku 1588. Drukowano w wielikim mieście Wileńskim, w drukarni domu Momoniczów, z łaski i przywilia Korolia Jeho Miłosti (1588).

Ob. Statut.

— Dedicatio libelli intitulati Pompa Casimiriana à Leone Sapieha supremo Cancellario M. D. L. Sigismundo III Regi Poloniae inscripti.

Svada lat. Ostrowsk. 1747 f II str. 58—59.

Kazanie „Pompa Casim.“ (ob. tom XIII str. 237 i tom XIV str. 308) jest pióra albo Cnoglera albo Bojera. Wydane w Święcickiego Theatrum S. Casimiri (1604).

(Sapieha Lew). Ad Illustrissimum Dominum D. Leonem Sapieha Palatinum Vilnensem M. D. L. exercituum supremum Ducem. Capitaneum Mohiloviensem. w 4ce, k. 6.

Wierszem.

Warsz. Uniw.

— Capitolum perennitatis in quod astraea clientem piissimum Hercules Senatorem amplissimum Mars heroa fortissimum, Apollo virum sapientissimum Illustrissimum Dominum Leonem Sapieha Capitaneum Mohiloviensem etc. nova palatinatus Vilnen: dignitate auctum, ejusdem viri illustrissimi prosapiae insignibus decorati invehunt ac triumphanti similem voto et omine prosequuntur, applaudente Alma Academia Viln. Soc. Jesu Anno Dni 1623. w 4ce, 5 ark.

Na odwr. str. tyt herb Sapiehów a pod nim 6 wier. łac. Przemowa prozą do tegoż Sapiehy — poczem rozmaitym gatunkiem wiersza pochwały.

Warsz. Uniw. — Bibl. bodlejań.

— Elogium Leonis Sapieha Palatini Vilnensis.

Ostrowski Suada 1747 II eleg. str. 69—71.

— Porażka Szwedów przez Lwa Sapiehę. Wilno. 1681.

Kraszewski, Wilno IV. — Zapewne tytuł i data błędne.

— Sol in Leone Illustrissimus Leo Sapieha Cancellarius M. D. L. Palatinus Vilnensis etc. primis Mensium Caesaris Augusti feriis ad meridianam Ducalis honoris augem pravectus*), ante sep-

*) 7a Augusti Anno 1631 Dux creatus.

tembralem bilancem iudiciaria subsistens in statera Ill. ac Excell. D. D. Antonii Casimiri Sapieha etc. indigitatus a juventute Academiae & Universit. Viluensis S. J. Anno 1724. Kalendis Augusti. fol.

Program teatralny.

Notata Jochera, a więc zapewne z Bibl. wil. publ.

— ob. Andrzejkiewicz Jan (b. r.) — Arcudius (Antirresis 1600, 1605) — Bartholanus Stanislaus (Sigismundi III 1606) — Bernat z Krakowa (1588, 1605) — Bessarion Card. Arcyb. (Rzecz o Duchu S. 1605) — Casimirus (1604) — Dambrowski Mikołaj (Quaestio theolog. 1632) — Daminaeus Krzysztof (Liga z zawadą 1596) — Gałaska Stanisław — Golański Philippus Nerius (1790) — Grodzicki X. Antoni (Żywot 1595) — Grodzicki Stan. (Kaz. pogrzeb. 1592) — Grutinius Andreas (Medicus 1598) — Grochowski Stanisław (Hołubek 1607) — Gumppenberg W. (Tradycya 1764) — Gwagnin Al. (Sarmacya, Księga VII) — Hileben D. (Epistola 1599) — Horatius (1609) — Jan Złotousty (Kniha 1617) — Jurgiewicz Andrzej (Bellum evang. 1594) — Kognowicki — Laszczewski Stanisław — Layszczewski Sebastian (Kaz. pogrzebowe 1637) — Loeaechius Andreas (1599, 1612) — Łobżyński Jan (Zaśmienie księżycy Tarnowskich) — Morochowski Eliaszech Joachim (1612) — Olszewski Jakób (Grono winne 1631) — Ozimiński B. (Lament 1607) — Pac

Teof. (Paneg. 1608) — Peregrinus Christophinus Daminaeus (1596) — Pielgrzymowski (Poselstwo 1588) — Pocięj Hipacy Adam (1600) — Potocki Paweł (Saeculum 1702) — Puteanus E. (Epistolar. 1641) — Rudkowski Andrzej (Obrona W. X Lit. 1648) — Rybiński Jan (1607) — Rywocki Jan (Idea herois 1645) — Sanguszko Samuel Szymon (In nuptias) — Sapieha Jan (Epithalamium 1599) — Sapieha Krzysztof (Per angusta) — Sapieżyna — Służechnik (1617) — Śmiglecki Marcin (O Bóstwie 1595) — Sokoliński Druski Krzysztof (Ex autoritate 1598) — Statut litewski — Święcicki Grzegorz (Theatrum 1604) — Threni (Parthenicae sodalitatis 1594) — Trybunał obywatelom (1623) — Warecki X. Malcher (Bractwo Imienia Bożego 1594) — Varsevicius Christophorus (De cognitione sui ipsius 1600) — Zdanowicz Grzeg. — Zochowski Cypr. (Colloquium 1680).

Bibl. tom IV 181. — Janociana III 273—6. — Siarczyński Obraz II 150. — Bogusławski Żywoty 1788 str. 135 — Czacki O praw. pol. i lit I 4. — Niemcewicz Panow. Zyg. III. — Kwiatkowski Pan. Wład. IV. — Starowolski Monumenta 238. — Łukasiewicz Wyzn. helw. w Litwie I 141, 157. — Kraszewski Wilno II 332—5. — Gazeta lit. Warsz. 1822 Nr. 25 str. 38. — Enc. Orgelb. T. 22 s. 933—5. — Dzieduszycki Piotr Skarga i jego wiek II 66. — Wiszniewski IX 307—310. — *Święcki Hist. pam. II 58—61. — Dzieje dobrocz. 1821 Wilno str. 68 i 9. — Sobieski Pamiętny sejm 1912 str. 95. — Archiwum Radzi-

willów (Scriptores VIII 1885). — Likowski Unia 1906. — Pierling La Russie et la S. S. III. — Hirschberg Dymitr Samozw., oraz: Maryna Mnisch. 1903. — Życia sławnych Polaków (Kognowicki) 1805, 1837. — Sapiehowie I str. 144 i III str. 526. — Finkel nr. 26153. — Sawczyński Krz. Radz. i L. S. w Przew. nauk. 1887. — Tyszkowski w Reformacji w Polsce 1922 nr. 7 str. 198. — Tyszkowski w Przew. nauk. i lit. 1921 oraz w Arch. tow. nauk. we Lwowie, dział II tom IV. — Sołowiew Ist. Rossi VIII. — Archiwum J. Zamoj. III. — Theiner Annales III. — Trębicki Grodno 1846. — Darowski Spory dypl. O Samozw. w Bibl. warsz. 1894.

O porzuceniu przezeń kalwinizmu ob. wyżej pod Sapieha J. Fryd.

Jego stos. do Puteana ob. Rygiel. Put. und die Polen 1913 oraz Kot Stos. z uniwers. low. 1927 str. 19 i 26.

Jego listy ob. w ręk. Krasinś. nr. 876 (Pułaski Opis ręk. 1915). — Korespondował także w r. 1608 z Casaubonusem (ob.). — Dużo listów do niego pisanych jest w ręk. petersb., ob. Korzeniowski w Archiwum do dziejów literat. XI. — Por. także ręk. Ossol. (Katalog Kętrz. I—III). — Katalog ręk. Akad. Umiej. nr. 1050 (Diarjusz jego poselstwa do Cza Borysa Godun.).

Wedle jego diariusza ułożył swe „Poselstwo“ Pielgrzymowski, o czem ob. Brückner w Bibl. war. 1896 I, Korzeniowski w Arch. XI nr. 392 oraz Bibl. XXIV 280.

Sapieha Łukasz ob. Ambrosiusa Woynicz (Theothelimerminia 1626).

Sapieha Michał Aleks. ob. Sapieha Aleks.

(**Sapieha Michał Antoni**), syn Aleks. Pawła, od 1746 wojewoda podlaski, od 1752 podk. litew. († 1760). Oratio fu-

nebris, cum illustrissimo ac excellentissimo Michaeli Sapiehae Comiti in Bychov etc. Procancellario M. D. Litvaniae collegium Vilnense Scholar. Piar. in sacello suo justa persolveret habita. Vilnae S. P. 1761. fol., sygn. D₃.

Ded. Alexandro et Michaeli Comitib. Sapiehis alteri Polocensium Palatino, alteri M. Litv. Ducatus Incisori utriq. patricio Litvaniae, utriq. regii in Polonia ord. Aquilae albae equiti — synowcom.

— ob. Barclai Jan (1756) — Frąckiewicz Michał od S. Józefa (1761) — Giedroyé Szczepan (1761) — Illicz Reginald (1757) — Jabłoński Józ. Alex. (1742) — Kollekeya — Kossobudzki Kaj. (Kazanie 1759) — Niesiołowski Kazim. (1743) — Propositiones (1759) — Radziwiłł Albrycht (1749) — Rogowski K. (Żal powszechny 1761) — Rydzewski Wawrz. (1768) — Sapieżyna Aleks. — Sienieński Stan. Nepom. (Mater 1738) — Theatrum mutationis (1725) — Wolter (Tragedya Zairy 1753, Henryada 1750).

Janocki Excerpta 77; Pol. lit. 75. — Knopezyński Polska w dobie (1909) oraz Mrok i świt 1911. — Święcki Hist. pam. II 435. — Sobiesz. Encykl. pow. Orgelb. XXII 938. — Kraszewski Wilno IV 281. — Katal. ręk. Ossol. II. — Baranowski Ign. Materiały str. 29. — Matuszewicz Pamiętn. — Sapiehowie III 287—323.

Jako o tłumaczu sztuk teatr. mówi o nim Bernacki Teatr za Stan. Aug. II 208, 319, 352, 435.

Nie wiem, na jakiej podstawie katalog Bibl. Zamoj. przypisuje jemu autorstwo pracy pod tytułem: Lizymachus tragedia y nie-

których zbiór rytmów... Roku 1755 w Wilnie... Ob. tom XXI str. 361.

SAPIEHA Michał Franc., syn Kazim. Jana, koniuszy lit. i gen. artyl. (zginął 1700 w bitwie pod Olkiennikami). *Lilivm praesvlea tiara coronatvm, et eandem coronans, in solenni inavgvratione in antistitem Vilmensem illvstrissimi, et reverendissimi Domini D. Nicolai Stephani Pac Dei & Apostolicae Sedis Gratiâ Episcopi Vilmensis Sanctissimi Domini Nostri Innocentii Diuinâ Providentiâ Papae XI praelati domestici, protonotarij apostolici, vtriusq; signaturae gratiae, & iustitiae referendarij, sacri palatij comitis, ecclesiae Lateranensis equitis aurati, &c. &c. Encomiastica in pagina exaratum, eidemq; oblatum a perillvstri, ac magnifico domino, D. Michaele Comite in Czereia Sapieha, Capitaneo Rosławiensi, The-saurida M. D. L. Artium Liberalium in Collegio Varsaviē Societatis Jesv Studioso. Anno VIsvs VtI JesVs fLos Inter LILia MVnDI. Varsaviae, Excudebat Carolus Ferdinandus Schreiber (1682) fol., k. 12 nlb.*

Na odwr. k. tyt. herb Paców Gozdawa w kartuszu z emblematami biskupiami wozdobnej ramie o motywach roślinnych, niżej sześciowiersz. Na 2giej karcie dedyk. autora Mikołajowi Stef. Pacowi, bisk. wil. Całe prozą. Ob. o nim Kraszewski Kaj. w Przegl. pow. 1894; oraz niżej: Sapiehowie.

Jagiell. — Krasinś. — Zamoj.

(Sapieha Michał Franc. Ksawery), syn Kazim. Leona, star. miński, generał

major, krajezy lit. († 1766). Opisanie uroczystości ex re imienin Mich Xaw. hr. Sapiehy z Mińska d. 3 Decembr. 1759 r. w 4ce, str. nlb. 4. Krasinś.

— ob. Bujalski Antoni Bon. (1766).

Sapiehowie III 391 – 408. Tu cytowany z rękopisu jego dziennik z roku 1754 (pisany po franc.) przechowany w Bibl. wil. publ.

(Sapieha Michał Józef), syn Pawła, cześnik lit., pisarz polny, od 1726 wojew. podlaski († 1757). Korona z Sapiezynskich y Wielopolskich laurów dotąd w zawód idącym Herbowym Strzałom y Dzianetom JWey Familji Na mecie wystawiona: przy Akcie Weselnym JW. JMei Panu P. Michałowi Hrabia na Bychowie y Czerei, Sapiehi, pisarzowi polnemu W. X L. y JW. JMei Pannie P. Teressie Wielopolskiej, kancelarzance Wielkiej Koronney, Od Apollina Warszawskiego, z Collegium Scholarum Piarum; w upominku, w Domu Nieśmiertelności oddana. Roku Pańsk. 1700 dnia 10 Augusta. w Warszawie w drukarni tegoż Collegium. fol., k 2.

Branic. — Warsz. Uniw.

— Theatrum mutationis thaumaturgae Conversionis consumae et canoris regum Nubiae Mich. Josepho Sapiehae aquilae albae equiti Notar. Campestri Generali Lith. Retouiensis Jadoviensi etc. Capitaneo a Vars. Schol. Piarum tragico comice repraes. 1725. fol. sygn. C₁.

Z notaty Przyleckiego.

Jego listy są w zbiorze Ossol. (ob. Katalog rek. I—III).

Opis pobytu u niego Grz. Stańskiego ob. w rek. Kras. nr. 777.

Matuszewicz Pamiętn. — Sapiehowie III 110—125.

(Sapieha Mikołaj), syn Pawła, starosta wieliski i orszański, wojew. miński, od 1588 woj. witebski, sekretarz król. († 1599). Epitaphium Nicolai Sapieha Palatini Vitebscensis. Codnae.

Ostrowski Suada lat. inscript. 1747 f. II 105—106.

— ob. Karol Suderm. — Poselstwo do Króla (1588) — Żagiel M. (Stefanowski 1599) — Zygmunt III (Mandata ad dominum Carolum Suder. 1596).

O jego synach oraz o ich studjach u Puteana ob. zaraz niżej. — Sapiehowie III 111—120.

SAPIEHA Mikołaj, ur. 1581, syn Mikołaja, starosta żyzmorski, chorąży lit., od 1638 wojew. miński, wojew. brzeski, od 1642 kaszt. wil. († 1644). Gratvlatio Sacr: Reg: Maiestati. Invictissimo Ac Potentissimo Vladislao IV. Poloniarvm Et Sveciae Regi. Magno Dvc. Lith. Ryss. Prvss. &c. è Moschouia cum triumphali Victoria redeunti. Per Illystriss: Ac Magnificvm Dominvm D. Nicolavm Sapieha. Comitem in Coden, Supremum Magni Ducatus Lith: Vexilliferum, Generalium Iudiciorum Tribunalitiorum eiusdem Ducatus Marschalcum, in Palatio Sacr: Reg: Maiest. Vilnae die. 23. Mens. Jun. Anno Domini 1634. Viva voce, omnium Equitum &

Ordinum ad Judicia Tribunalitia congregatorum Nomine habita, oblata, & consecrata. (B. m. dr. i r.). (1634). w 4ce, k. 10 nlb.

„Olbrycht Wierzebowski, Eques Polonus, Philosoph: M. & Sacr: Theolog. Auditor“ dedykuje tę gratulację „Wielmożnym J. J. P. P. Jego Mści Panu Marszałkowi Koła Trybunałskiego, Ich Mościom PP. Sędziom deputowanym, y Collegom Trybunałskim W. X. Lith:“...

Znajdują się tu trzy mowy Mikołaja Sapięby: 1) Wesoła Gratulacya. Szczęśliwego przyjazdu y witanie Jego K: Mości. z Expedycy Moskiewskiej... 2) Wesołe Przywitanie Najasnieyszego Kazimierza Królewica Polskie^o gdy się szczęśliwie z Zwyciestwem z Moskwy wrocil. 3) Wesołe Powiszowanie Drogi szczęśliwej Jego K: Mości na Seym Warszawsky: z Wilna 29 Junij wyieżdżającemu... Mowy te wydrukowano później ze zmianą tytułów, ale bez zmiany w tekście w Swadzie Polskiej Ostrowskiego (ob. niżej).

Czartor. — Ossol.

— Mowa J. W. Jmci Pana Mikołaja Sapięby Kasztelana Wileńskiego, a na ten czas Chorążego W^o W. X. Lit. i marszałka Trybunałskiego, witając króla Jegomości Wład. Czwartego miana w Wilnie 1634.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 113.

— Mowa do Królewica Jegomości Kazimierza w Wilnie.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 115.

— Mowa przy odjeździe Króla Jegomości z Wilna (Władysława IV).

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 115.

(Sapieha Mikołaj). Elogium Nicolai Sapieha Supremi Vexilliferi M. D. Lit. deinde Castellani Vilnensis, in privilegio Boguslai Radoszowski Episcopi Luceoriensis super admissionem Sacrarum reliquiarum expressum. Dat. in Kodeń. VI Idus Januarii 1636.

Svada latina Ostrowskiego 1747 f. II inscrip. 125—127.

— Epitaphium Nicolai Sapieha Castellani Vlnensis Codnae.

Svada latina Ostrowskiego 1747 f. II inscrip. p. 108—110

— ob. Sapieha Krz. Mik. (Cor Leonis) — Ferdynand Karol (1641) — Krasnodomski Łuk. (Disputatio 1608) — Krasuski (Sakr. 1642) — Lilia (Tria 1632) — Musae (1631) — Puteanus (Epist.) — Urban VIII (Elogium) — Visconti (Elogium 1747) — Walicki (Historia obrazu 1720).

Wszyscy synowie Mikołaja (Mikołaj, Krzysztof, Fryder., Alex. Kazim.) studjowali u Puteana. — Tak samo synowie Lwa (Kazimierz Leon i Krzysztof Mikołaj † 1631). — Ob. o tem Rygiel Puteanus und die Polen (Berlin 1913), oraz Kot Stosunki z Low. 1927.

On to wykradł obraz M. Boskiej gwadelup. w Rzymie i przewiózł do Polski w r. 1636, o czem ob. wyżej pod Sapieha Jan Fryd. (por. powieść Szczuckiej Beatum Scelus 1923).

Ob. o nim Sapiehowie I (1890) str. 216 i n. Tu wzmianka o jego listach do Lwa Sapiehy (z r. 1602—12) z czasu pobytu zagranicą.

SAPIEHA Mikołaj, Wda Bracław. († 1685 r.). List, w którym... Mikołaj

Sapieha... winszuie bratu swemu... Kazimierzowi Sapiezie woiewodzie potym Trockiemu nowonarodzonego syna dzisieyszego Kanclerza w. W. X. Lit. (Jana Fryderyka).

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 4, 34.

— Mowa... Kasztelana Wołyńskiego dziękuiąc za woiewództwo Braclawskie Królowi Jmści Janowi III.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 291.

Sapiehowie III 26.

Sapieha Mikołaj, syn Kazimierza, starosta mścisławski († 1716) ob. Putkowski (Echo pogrzebowe 1703).

Sapiehowie III 160.

Sapieha Mikołaj Krzysztof, syn Bohdana, wojew. miński i nowogr. († 1638) ob. Miko F. (1638) — Musae (1631).

Sapiehowie I 228.

(Sapieha Paweł), syn Iwana, Wojewoda Nowogrodzki († 1579). Epitaphium Pauli Sapieha... Codnae.

Ostrow. Suada lat. inscript. 1747 f. II p. 105.

SAPIEHA Paweł na Kodniu, koniuszy i podkanclerzy W. X. Litewsk. († 1635). Dziękowanie za pieczęć mnieyszą W. X. Lit... Królowi Zygmuntowi Trzeciemu.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 272.

— ob. Bartoszewski Wal. (1615) — Buywidowicz (Camoeny 1602) — Heidenstein (1622) — Korona (na pogrzeb 1635) — Sapieżyna — Żagiel (Stefanowski Hier., Censura).

Sapiehowie II.

Sapieha Paweł Benedykt ob. Sapieha Benedykt.

SAPIEHA Paweł Franc. (imię zakonne Bernard), syn Jana Fryd., Opat Paradyzki, Biskup Żmudzki († 1715). *Allocutiones nonnullae seu Sermones a... Paulo in Kodeń Sapieha supremo M. D. Lit. Secretario, Abbate Paradisiensi, demum Episcopo Samogitiae, annis vero tredecim Commissario ac Vicario generali per Poloniam Lithuaniam et Prussiam Sacri Ordinis Cisterciensis, in Capitulis generalibus, et particularibus, Visitationibus Monasteriorum, aliisque actibus religiosi habiti 1701—1711.*

Suada latina Ostrowskiego Danejk. 1747, f. II 1 p. 86—101. — Rodowód Sap. s. 38.

— Dziękuję za Biskupstwo Żmudzkie królowi Augustowi Wtoremu.

Swada Polska Ostrowskiego Danejkowicza 1745 f. I 288.

— Mowy niektóre J.W. Jmci Xiędza Pawła na Kodniu Sapiehy Sekretarza W. W. X. Litew. Opata Paradyzkiego, naostatek Biskupa Żmudzkiego, przez lat zaś trzynaście generalnego s. Zakonu Cystereyeńskiego Kommissarza na kapitułach, wizytach klasztorów, y innych aktach zakonnych miane.

Swada Polska Ostrowskiego Danejk. 1745 f. I 280—287.

(Sapieha Paweł Franc. Bern.). *Amor orbis gentilitia sagitta ad summa omnia collimante armatus illustrissimo Senatorum, celsissimo Ducum, serenissimo Regum et principum sanguini iunctus, in delicias Paradysi raptus... Paulus Bernardus Sapieha supremus M. D. Lith,*

Secretarius in Paradysiensem Abbatem consecratus, ab obligatissima Societate Jesu Medirecensi Apollinis pharetrâ accinctus a... 1700.

Ostrowski Suada lat. paneg. poet. 1747 f. II 167—186.

— Epitaphium Pauli Sapieha Episcopi Samogitiensis Codnae.

Suada latina Ostrowskiego Danejk. 1747 f. II inscrip. 116—119.

— Idea bonorum pontificum,... D. Paulus Bernardus Sapieha Episcopus Samogitiae, Abbas Paradisiensis etc. omnibus dotibus magnorum, et sanctorum Praesulum a virtute, sapientia, et lucina instructus, sub auspicatissimum in Cathedram suam ingressum panegyrico cultu salutatus a Collegio Chodkiewicziano Crosensi Societatis Jesu. A°... 1715. fol. kart 19 nlb.

Toż Ostrowski Suada lat. 1747 f. II Paneg. p. 236 - 252. Krasinś.

— ob. Centrum vitae (1727) — Krasuski M. (Paenitentia 1707) — Marya Kazimira (1714) — Stawski (Monumenta). Enc. kośc. XXIV. — Sapiehowie III (1894) s. 35.

SAPIEHA Paweł Jan, syn Jana Piotra, Wwda Wileń. i Hetman W. X. L. (1607, † 1665 30 grudnia). Podziękowanie za województwo Wileńskie i buławę wielką W. X. Lit... Królowi Jmści Kazimierzowi.

Suada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 270.

— Epitaphium... Beresae in ecclesia P. P. Carthusianorum.

Suada latina Ostrowskiego 1747 f. inscrip. II p. 98—99,

— ob. Andrzejkiewicz (Memorjał 1666) — Cieciszewski Tom. (Halosis 1659) — Karnicki Jan (Abrys 1667) — Kojałowicz Kaz. (1668) — Kuncewicz J. (Passus 1665) — Kwiatkiewicz (Meta 1659) — Naruszewicz K. (Meta 1666) — Rudziński At. (1656) — Sapieha Kaz. Leon — Sapieżyna Anna — Tupik (Kaz. pogrzeb. 1667) — Tyszkiewicz Theod. (1663).

Bogusławski Żywoty 1788 str. 194. — Podgórski Pomniki do dziej. pols. 162, 208. — Kwiatkowski Panow. Wład. IV 388, 394. — Święcki Hist. pam. II 54 i 5. — Wójcicki w Encykl. pow. Org. XXII 937. — Katalog ręk. Ossol. III. — Finkel Bibl. III — Sapiehowie II str. 76—91.

SAPIEHA Piotr, syn Jana Kazim., Wojewoda Smoleński († 1770). Mowa J. W. Jmci Pana Piotra Sapiehy Wojewody Smoleńskiego r. 1762 d. 30 paźdz. na Senatus Consilium miana. fol., 1 k. Notatka Przyłęckiego.

— ob. Buczyński Mik. Ign. (1726) — Gruszecki Hieron. (Cel strzały 1748) — Inskrypcye między cukrami — Józef B. (1754) — Mężyków Aleksander (1726) — Mowy wyborne (1754) — Pectus (1749) — Pierożyński Leon (wiersz) — Radzewski Franc. (Poklatecki Franc.) (Poselstwo 1744) — Sapieha Jan Kazim. Paweł — Sapieżyna Joanna — Sewerynowicz (Vincula votorum 1747) — Venda Valent. (Honor cum gloria).

Konopeczyński Polska w dobie oraz Mrok i świt 1911. — Skibiński Polska I 838. — Rocznik hist. lit. Paryż 1869. — Matu-

szewicz Pamiętn. I. — Sapiehowie III 327 i n. — Kraszewski Kaj. (Z dziejów możnej rodziny) w Przegl. pow. 1894. — Waliszewski Potoccy i Czartor. 1887. I.

O jego niedoszłym małżeństwie z Menszykowówną ob. wyżej str. 98.

Sapieha Stan. Jan (syn kanclerza Lwa) ob. Sapieha Jan.

SAPIEHA Stanisław Michał, syn Krzysztofa († 1684). *Magnum & a saeculis absconditum in Deo sacramentum seu intima Deum inter et hominem amicitia in arca foederis Virgine Deipara Angelo caduceatore conclusa et brevi Oratione a... D. Stanislao Sapieha Capitaneo Trabensi, Praefecto Sodali-tatis B. V. Mariae exposita in Mariano oratorio Cardinalitii et Episcop. Collegii S. Jesu Anno M.DC.LXVII (1667) octavo Kal. April. Brunopoli Typis Hen-rici Schultz. w 4ce, k. 4.*

Sapiehowie III 38.

Warsz. Uniw.

(Sapieha Teodat), Wojewoda Smoleński. *Epitaphium Theodati Sapieha Palatini Smolenscensis, Codnae.*

Ostrow. Suada lat. inscript. 1747 f. II 104.

Bohdana Sapiechę jako wojewodę smoleńskiego zna Niesiecki I 183 (w w. XV). —

Natomiast Sapiehowie II 1—7 nie wymieniają tej godności.

Sapieha Tomasz, syn Mikołaja, woj. nowogr. i wend. (1598 † 1646) ob. Columbinus (Thesaurus 1619) — Dybliński (Snopek 1633) — Janidło Jakób (1620) — Laurynowicz M. (1646) — Pęski (Paneg. nuptialis).

Liczne jego listy są w Bibl. publ. uniwersyteckiej wileńskiej. — Radziwiłł Albr. Pamiętn. — Sapiehowie II 142.

SAPIEHA Tomasz, syn Fryderyka, oboźny lit. (1621 † 30 marca 1654). Mowa W. Jmci Pana Tomasza Sapiehy Podkomorzycy Włodzimirskiego starosty Hańskiego potym Oboźnego W. X. L. ad ordines Regni in campo electorali, gdy był Posłem z innemi naczynionymi od Nayiaśn. Jana Kazimierza króla Szwedzkiego y królewica Polskiego konkuruiącego o koronę Polską po królu Jmci Władysławie czwartym bracie swoim roku 1648.

Suada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 368—371.

(Sapieha Tom.). Epitaphium Thomae Sapieha Praefecti Castrorum M. D. L in Maciejów.

Suada latina Ostrowsk. 1747 f. II Inscript. p. 112—113.

— ob. Schmelling Ladislaus (Felicitas 1647) — Schröder J. (1653).

Sapiehowie II 129.

SAPIEHA Władysław Józefat, Wojew. Miński, Brzeski († 13 marca 1733). Epistola Vladislai Comitis Sapieha Palatini Brestensis ad Comitem Piper Ministrum Regis Sueciae de exorbitantiis Copiarum Sueticarum tam in suis bonis, quam alibi perpetratis.

Suada latina Ostrowskiego 1747 f. II epist. p. 33.

— List... do Cecylii z Sapiehów Chodkiewiczowej Starościny Błudeń-

skiey, winszując nowonarodzonego syna Adama, dzisieyszego Wwdy Brzeskiego.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 4, 68.

— List... do Trybunału Koronnego prosząc za sprawą przyjaciela.

Swada Polska Ostrowsk. 1745 f. I 4 str. 33.

— Mowa... dziękując za województwo Brzeskie.

Swada Polska Ostrowsk. 1745 f. I 373—375.

— ob. Sapieżanka Cecylja — Sapieha J. Fr. (Monumenta 1723 oraz Historya przeznacznego obrazu 1720) — Stawski (Monum.).

Żychliński Złota księga XI 201. — Sapiehowie III 40.

Sapieha Xawery ob. Sapieha Franc. X. — Sapieha Michał Fr. X.

(Sapiehowie). Dowód Krótki w Kategorji Xiążąt Sapiehów, że Dekret Assessoryi Litewskiej Prawa Przeduniowe y Possessye Unionis naruszył. folio, k. 1. Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

— Manifest Stanów W. X. Lit. na Zieździe walnym Wilenskim, po Limitacyey z Rozany na dniu 9ym Maja 1701. Przeciwno Kontumacyi Ich Mość. Panow Sapiehów Uczyniony. Wypis z Ksiąg głównego Trybunału spraw wieczystych w Wilnie odprawowanych R. 1701 d. 18 Maja. folio, kart 4.

Obacz wyżej pod Sapieha Jan Kaz. (sprawa Olkiennicka) oraz Sapieha Michał.

O sprawie Olkiennickiej ob. Kraszewski w Przegl. pow. 1894.

Ossol. — Warsz. Uniw.

Sapiehowie (Sapiehana domus) ob. Astrea (Crux Sap.) — Daneykowicz

(Swada) — Kognowicki (Życia i dzieła 1790) — Lubomirscy — Misztolt (Historia domus 1724) — Narmac (1718) — Olkienniki (ob. wyżej str. 104) — Pocięj (Oratio de facinoribus) — Połubiński Gabr. (Sagitta 1647) — Postanowienie (1700) — Prażmowski Franc. (Sap. basilica w Łucku? 1697) — Radziejowski M. (1702) — Sapieżyński lud — Sapieżyńska strzała — Syrius Publius — Weythember — Wołodkowicz (Aquila 1652) — Zawisza Krz. (1730) — Zienkowiec (Listy 1745).

O dziełach Misztolta (Historia domus Sapiehanae 1724) i Kognowickiego ob. tom XXII str. 437 oraz tom XIX str. 393. — Tamże o dalszych tomach Kognowickiego pozostałych w rękopisie.

Z dzieł nam współczesnych poświęconych genealogii i biogr. Sapiehów najważniejszym zbiorem informacji jest 3 tomowe dzieło „Sapiehowie“ wydane w r. 1890—94 w Petersburgu przez Gorczaka. Jednakże autor mało zwraca tam uwagi na działalność polityczną i kulturalną Sapiehów, a więcej na dzieje ich majątków. Dlatego też do bibliografii Sapiehów nie przynosi żadnych niemal donioślejszych informacji. Za to dużo aktów prawnoprywatnych (kontraktów, testamentów itp.).

Archiwum domu Sapiehów (tom I) wydał Prochaska 1892.

Inne prace nowsze o dziejach i genealogii Sapiehów obacz: Żychliński w Złotej księdze XI. — Grabowski T. St. w Księdze dla Tretiaka 1913. str. 208. — Wilczyński Rodowód Sapiehów Paryż 1880. — Monografje Kossakowskiego Tom III 1872 str. 1—112. — Ożarowski Les Sapieha étude geneal. 1872. — Łoski Genealogja por-

tretowa 1856 (Bibl. warsz.). — Piekosiński w Heroldzie 1898. — Kraszewski Kajetan w Przeglądzie pow. 1884 (Z dziejów możnej rodziny). — Boniecki Poczet rodów 1887.

Tablica geneal. Sapiarów znajduje się w znanym dziele Jabłonowskiego (Tabulae) pod nr. 7. — O jakiejś sztychowanej tablicy genealog. „na mapie“ wspomina i Niesiecki III 13—14. Będzie to może to samo, co genealogja na 4 arkuszach (z podpisem: J. F. Mylius fecit Varsaviae). Jest to miedzioryt, dedyk. Ignacemu Sapiarsze. Podaje drzewo genealog. z pierwszych lat Augusta III. Po bokach wyrte w całości dwa przywileje Zygm. I dane Sapiarhom z lat 1512 i 1522 oraz przywilej Zygm. Aug. z r. 1572. — Nadto jest na dole urywek tezy filozof. z napisem: Conclusiones ex universa philosophia. Defendentur publice in aula Collegii Ostrogiensis S. J. a magnifico Domino Jacobo Łowicki Marianae Academiae rectore. — Opis tej tablicy z egz. Ossol. podaje Wiśłocki w Roczn. dla arch. 1871 str. 282.

O dwu innych egzemplarzach tejże — jak się zdaje — genealogji wspomina Kossakowski Monografje hist. gen. III 13 — jeden z Bibl. wilanow., drugi w zbiorach J. I. Kraszewskiego. — Ob. w Bibl. XXII pod Mylius.

Archiwa Sapiarów są rozprószone. Część jest w Bibl. wileń., część w Ossol., część (arch. Dereczyńskie) została obecnie zwróconą przy rewindykacji z Bibl. ces. Petersb. Część zużytkował Kaj. Kraszewski w swoim Studium w Przegl. pow. 1894 (Z dziejów możnej rodziny).

Jakiś archiwum Sapiarów musiało uleść podczas wojny 1920 zniszczeniu; gdyż jeden z uczniów Uniw. Jag., wracając z wojny, doręczył mi tom Vty „Listów do Sapiarów, od Senatorów, Dignitorzów,

Urzędników, y innych Panów Koronnych⁴. Tom ten obejmuje oryginały pisane w latach 1646—1649 do podkanclerzego W. X. Lit. K. L. Sapiehy, a liczy kart 202, oprawnych w tekturę nader zniszczoną. (Nic w tem dziwnego, bo został odebrany żołnierzowi rosyjskiemu, który go gdzieś na szlaku wojennym zrabował, a inne tomy podobno zniszczył). Nie mogłem dojść, z jakiego zbioru ten szczątek oprawnej i uporządkowanej chronologicznie korespondencji Sapiehów pochodzi. Należy zauważyć, że pieczęcie na listach zostały już dawniej po barbarzyńsku wycięte! Listy do i od Sapiehów z lat 1585—1720 są w Bibl. Akad. nr. 342 i 344—354, 361—2 (Zbiór Puśłowskich). Por. także nr. 1278.

W Bibl. uniw. wileńskiej znajduje się liczny zbiór listów Sapiehów, często cytowany w dziele „Sapiehowie“ (przeważnie z Archiwum Rożańskiego i Dereczyńskiego).

Sapieżanka (z Sapiehów) ob. Brannicka — Daniłowiczowa — Jabłonowska — Koźmińska Mar. — Kuncewiczowa — Radziwiłłowa.

Sapieżanka Anna Sanguszkowa ob. Żebrowski J. T. (17..).

Sapieżanka Anna z Naruszewiczów ob. Kopeć Jan Wal. (Bieg słoneczny 16..).

Sapieżanka Anna Xżna Jabłonowska ob. Jabłonowska — Pruszyński Franciszek (Tymoklia tragedye 1751).

Sapiehowie III 408.

Sapieżanka Barbara ob. Giedroyć Władysław (Majestas 1646).

Sapieżanka Helena ob. Sapieha Jan (1604).

(Sapieżanka Cecylja Chodkiewiczowa). Dziękowanie za wieniec od Panny Cecylii Sapieżanki wojewodzanki Trockiej Panu Janowi Karolowi Chodkiewiczowi Staroście Wielońskiemu przez pana wojewodzica Brzeskiego.

Swada Polska Ostrowskiego 1745 f. I 2, 110—111.

Była córką Wład. Sapiehy, a ten miał trzech synów: Karola, Kazimierza i Ignacego. Zapewne dziękował więc Karol jako najstarszy.

— ob. Puzyna (Oddanie 1745).

Sapieżanka Elżbieta Katarzyna ob. Ciechanowicz Wojciech (1636).

Sapieżanka (Sapiejówna) Fieodora, kaszt. trocka ob. Postylla (1572).

Sapieżanka Helisabetha ob. Korzeniewski Adryan (1619).

Sapieżanka Izabella ob. Kojałowicz Kazim. (Paneg. 1668).

Sapieżanka Izabella Katarzyna ob. Obuchowicz Mich. (Sacrarium 1645).

Sapieżanka Katarzyna (zam. Brannicka) ob. Narmac (1718) — Szaniawski Konstanty Feliks (Gryphus 1687, Prognostyk).

Sapiehowie III 107.

Sapieżanka Ludwika ob. Duszewski Kazimierz — Kurcz Stefan (1687) — Słuska Józef Bogusław (Dziękowanie 1745).

Sapieżanka Teodora ob. Postilla (1557).

Sapieżanka Teresa ob. Decisio (1745) — Radziwiłł Hieronim (Pupilla

1740) — Skoczyński Piotr (Regalizacya 1747).

(Sapieżyna Aleksandra z Czartoryskich), żona Michała. Na imieniny JW Pani Alexandry z Xiążąt Czartoryskich Sapieżyny, podkancelerzyny W. X. Lit. od obowiązanego fundatorskiemu imieniowi Collegium Wileńskiego Scholarum Piarum wiersz. Wilno, w drukarni Sch. Piarum R. P. 1761. w 4ce, 3 ark.

Bibl. wileńs.

— ob. Barclai (Argenida 1756) — Rogowski Kaz. (Żal 1761) — Traktat o uspokojeniu (1761).

Sapieżyna Anna z Cetnerów, żona Kaz. Nest. ob. Sapieha Kazimierz Nestor (Remanifest 1785).

Sapiehowie III 421.

Sapieżyna Anna Scholastyka z Chodkiewiczów, żona Pawła, kaszt. kijows. ob. Hasiusz Jak. (Kazanie pogrzeb. Karola Chodkiewicza 1622).

Sapieżyna Anna z Kopciów, żona Pawła Jana ob. Dunin X. Piotr (Strzały 1700) — Tupik X. Stanisław (Śmierć pańska 1667).

Sapieżyna Anna Wincenta z Fredrów, żona Kazim. Wład. ob. Lastrowicz Jan Antoni (1723) — Stawski Albrycht (Serdeczne do Boga 1724).

Sapieżyna Anna z Lubomirskich ob. Lubomirska Barbara (Zawód 1689) — Mazurkiewicz Wal. (Pharos 1672) — Wojewodzki Paw. (Philtrum 1672).

(**Sapieżyna Anna Jadwiga z Woynów**), Kasztelanowa Wileńska († 1642). Epitaphium Codnae.

Ostrowski Suada latina Inscript. 1747 f. II 110.

— ob. Krasuski Dom. (Sakrament w śmierci 1642).

Sapieżyna Antonina Sybilla z domu Waldstein, żona Kazim. Jana ob. Kovzan Tom. (Mistyczny 1718) — Taczański Onufry (Rószczka Aaronowa 1732).

Sapieżyna Barbara Kiszczanka, starościna Homelska ob. Kołakowski (Cathemerinon).

Sapieżyna Chrystyna ob. Sapieżyna Krystyna.

(**Sapieżyna Dorota z Firlejów**), żona Lwa († 1606). Epitaphium Dorotheae Firleiae primae conjugis Leonis Sapieha Palatini Vilnensis.

Suada lat. Ostrowskiego Insc. 1747 f. II 88.

(**Sapieżyna Elżbieta z Branickich**), córka Piotra, primo voto żona Jana Sapiehy, star. sokołowskiego, secundo voto żona również Jana z Kodnia Sapiehy, wojewodzica mściławskiego, generała majora wojsk kor., zwana wojewodnicową mściławską († 1800). Bouquet présenté à Son Excellence Madame la comtesse Sapieha le jour de Sainte Elisabeth. (B. m. dr.) 1767. fol., 2 k.

Czartor.

— Iura decisionis S. Tribunalis Nunciaturae Apostolicae in regno Poloniae ac M. D. Litvaniae in causa Leopoliensis nullitatis matrimonij Die Veneris

24. mensis Februarii 1755. Varsaviae,
typis S. R. M. et Reipublicae in Col-
legio Scholarum Piarum. fol., kart 6.

Spór z powodu Elżbiety Branickiej zameżnej
za Janem Sapiehą, którą wydała za mąż
wbrew jej woli matka jej Walerja Bra-
nicka, kasztel. bracka. O rozwiązanie
małżeństwa. Warsz. Uniw.

— JO. Xźnie Jmci Elżbiecie Hra-
biny na Kodniu Sapieżyny wojewo-
dzicowej mściławskiej szczęśliwego
a od wszystkich pożądanego zdrowia
przywrócenia uprzejme powinszowanie.
w 4ce, k. 2. Ossol.

— Elżbiecie z Branickich Hrabinie
na Kodniu Sapieżynie Wwdzicowej
Mściławskiej, szczęśliwego do zdrowia
przywrócenia uprzejme życzenie. w 4ce,
2 karty.

Wiersz rozpoczynający się: „Nie ma i sto-
kroć powiem, nie ma okrąg ziemski“.

— ob. Muza ukryta (1773) — Sa-
pieha Jan Kazimierz (Ofiara 1788) —
Sapieżyna Joan. — Tyszkowski Wen.
(Teatrum myśli 1780).

Dużo opowiadają o niej i o roli, jaką od-
grywała na dworze Stan. Augusta, współ-
czesne pamiętniki n. p. B. Michałowskiego
III str. 131 i passim. (ale te są podej-
rzanej autentyczności!). — Matuszewicz
Pamiętniki III. — Pełno paszkwilów prze-
ciwko niej w poezjach Węgierskiego i w Za-
błockiego Pismach (wydał Erzepki) 1903
str. 19 i nast.

Sapiehowie III 346.

(Sapieżyna Elżbieta z Radziwiłłów),
żona Lwa († 1611). Epitaphium Elisa-

bethae Radiviliae secundae conjugis Leonis Sapieha Palatini Vilmensis.

Ostrowski Suada lat. Inscript. 1747 f. II 88.

Sapieżyna Elżbieta Wesselina ob. Buywidowicz Mar. (Encomiasticon 1602).

(Sapieżyna Franciszka z Kopciów), Kasztel. Trocka. Epitaphium Codnae.

Ostrowski Suada lat. Inscript. 1747 f. II 116.

— ob. Kurez Stefan (1690).

Sapieżyna Gryzella Wodyńska ob. Olszewski Jakób (1645, 1633).

(Sapieżyna Joanna z Xiążąt Sułkowskich), żona Piotra. Status Causae (w procesie pomiędzy powódką J. O. Joanną z Xiążąt Sułkowskich niegdy J. O. X. Piotra Sapiehy pozostałą małżonką, a pozwanymi J. O. Katarzyną, Łowczyną W. X. Litt., Elżbietą Wojewodzicową Mściśławską i Kazimierzem Generałem Artylleryi W. X. Litt. Sapiehami, oraz Sądem Ziemskim Gnieźnieńskim ex Iudicato) (1773?). fol., k. 2.

Bibl. T. P. N. w Poznaniu.

— ob. Gruszecki Hieronim (1750) — Przybylski Sebastian X. (Kazanie 1760).

Sapieżyna Katarzyna ob. Sapieżyna Joanna.

Sapieżyna Konstancja z Radziwiłłów, żona Jana Fryd. ob. Kuliński Józef (Śmiertelne zwłoki 1751) — Stawski Alb. (Natchnienia serdeczne 1745) — Wojucki J. (Memoryał 1744).

Sapieżyna Krystyna z Branickich, żona Józefa ob. Malinowski Baz. (1745) — Marek z Ulisbony (Kroniki Zakonów) —

Sanning Bernard (Kroniki 1722) —
Stawski Albrycht (Memoryał 1724).

Sapieżyna Krystyna z Dembian, żona
Aleksandra ob. Paszkowski Marc. (Treny
na śmierć 1616).

Sapieżyna Krystyna Hlebowiczowna,
żona Kazim. Jana ob. Bujnowski Mich.
(1688).

**(Sapieżyna Magdalena z Lubomir-
skich)**, żona Aleksandra. Wiersz do
Jasnie Wielmożney Pani Magdaleny
z Xiążąt Lubomirskich Sapieżyny Wo-
iewodziny Połockiey... Imieniem Colle-
gium Wileńskiego Szkół Pobożnych.
R. P. 1763. w Wilnie w drukarni Schol.
Piarum. folio. Ossol.

(Sapieżyna Teodora z Sołtanów),
żona Jerzego Stan. († 1774). Wiadomość
o Świętej Pamięci Jaśnie Oświeconey
Xiężney JMsci Teodorze z Sołtanów
Sapieżyny wojewodziny mściśławskiej
od wdzięczney zakonu kaznodzieyskiego
w Litwie muzy potomnym wiekom po-
dana. Na dniu pogrzebu w Wilnie w ko-
ściele kaznodzieyskim. Roku 1774.
w dniach Grudnia. w Wilnie w dru-
karni J. K. M. y Rzeczypospolitey XX.
Scholar: Piar: (1774), w 4ce, k. 12 nlb.(?).

Egz. bibl. Jag. ma kart 7, ale na karcie
ostatniej jest przenośnik: Nad. (prawdo-
podobnie: Nadgrobek), co wskazuje, że
egzemplarzowi brak końca). — Istotnie
rękop. notatka Joehera podaje arkuszy 8.
Na k. 2 Nadgrobek imieniem Sołtanów i Sa-
piehów przypisany; na k. 4 Nadgrobek
imieniem Walentego Wołczackiego bi-

skupa tamasseń. — Żyła w stanie wdowim lat 42, dziedzicem swym uczyniła Stan. Sołtana. Jagiell.

— ob. Proszkowski Dominik (Kazanie 1775) — Sołtan Stan. (1774).

Sapiehowie III 91.

Sapieżyna Teodora Krystyna z Tarnowskich, żona Kazim. Leona ob. Gliński X. Jan Chryzost. (1652) — Łobżyński Jan Dionizy (1647) — Piotrkowczyk Aleksy (1653) — Pontan Ludwik (Żebrania 1647).

Sapieżyna Teresa ob. Wysocki Sam. (Orator).

Sapieżyna Zofja Mondwidówna Dorhostajska, żona Tomasza ob. Schroeder X. Jan Feliks (Niebezprawie śmierci 1653).

Sapieżyńska strzała ob. Koźmińska (1759).

Sapieżyński lud ob. Zawisza Krzysztof. (Relatio 1704).

A Nr 015671

C e n a

zł

30 gr

DK - 28 d
1.54

Wzór Jednoraz. CWD, W-wa. 15973/K
2041 - Łak - 25.11.53 - 3000 bl. à 100 k.

36562/
2

25/BhP